

جایگاه و نقش بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد ترکیه

کد موضوعی: ۳۲۰

شماره مسلسل: ۱۲۱۳۲

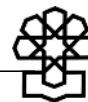
دی‌ماه ۱۳۹۰

دفتر: مطالعات محیط کسب‌وکار

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۱.....	مقدمه
۲.....	بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد
۵.....	ویژگی‌ها و شاخص‌های کلان اقتصاد ترکیه
۹.....	جایگاه اقتصاد ترکیه در گزارش انجام کسب‌وکار بانک جهانی
۹.....	بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد ترکیه
۱۹.....	قوانین و برنامه‌های ناظر بر بنگاه‌های کوچک و متوسط ترکیه
۲۰.....	قانون برنامه‌های توسعه پنج‌ساله و بنگاه‌های کوچک و متوسط
۲۲.....	راهبردها و برنامه عملیاتی بنگاه‌های کوچک و متوسط (۲۰۰۴)
۲۴.....	راهبردها و برنامه عملیاتی بنگاه‌های کوچک و متوسط (۲۰۰۷-۲۰۰۹)
۲۴.....	راهبردها و برنامه عملیاتی بنگاه‌های کوچک و متوسط (۲۰۱۱-۲۰۱۳)
۲۵.....	سازمان‌های قانونی مرتبط با بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه
۲۶.....	سیاست‌های خاص حمایتی از بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه
۲۸.....	موانع و چالش‌های بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه
۳۰.....	جمع‌بندی
۳۰.....	ارائه پیشنهادهای سیاستی برای حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط ایران
۳۳.....	منابع و مأخذ

جایگاه و نقش بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد ترکیه

چکیده

بنگاه‌های کوچک و متوسط با داشتن مزیت‌هایی چون بهره‌گیری از سرمایه‌های خرد، کمک به نوآوری‌های تولیدی، منسجم بودن از نظر ساختار و مدیریت و فقدان بوروکراسی می‌توانند نقش مؤثری را در افزایش اشتغال و رشد اقتصادی کشورها ایفا کنند. در این میان بررسی تجربه کشورهای مختلف در توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط، از جایگاه مهمی برخوردار است. گزارش حاضر به بررسی نقش بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد ترکیه می‌پردازد. بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه، ۹۹ درصد از تعداد کل بنگاه‌ها، ۷۸ درصد از کل اشتغال، ۵۵ درصد از تجارت و ۳۶ درصد از تولید ناخالص داخلی را به خود اختصاص داده‌اند. حمایت‌های دولتی از بنگاه‌های کوچک و متوسط در زمینه‌های توسعه مهارت‌های فناوری، توسعه مراکز ویژه حمایت‌های فناوری و تحقیق و توسعه و فراهم نمودن سازوکارهای مناسب تأمین مالی بوده است. در عین حال بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه، در زمینه نبود گرایش به بازارهای خارجی و صادرات و فقدان نسبی تخصص‌گرایی و فناوری، با چالش‌هایی مواجه هستند.

مقدمه

تحولات پیچیده و سریع چند دهه اخیر از یک طرف و نیز شتاب روند جهانی ازسوی دیگر موجب شده است تا جوامع مختلف خود را برای پذیرش تحولات جهانی در عرصه‌های گوناگون آماده کنند. آنچه که تا چند دهه پیش به‌عنوان امتیازی برای توسعه صنعتی و اقتصادی کشورها محسوب می‌شد، حمایت از صنایع و واحدهای تولیدی بسیار بزرگ با صرفه‌های مقیاس بالا بود که این مسئله موجب رشد شرکت‌های بزرگ شد. ولی تحولات اخیر و به‌ویژه فشارهای جمعیتی، نوآوری‌های لحظه به لحظه، رشد سرمایه‌های انسانی و بالا رفتن توان مدیریتی و کارآفرینی صاحبان مشاغل کوچک موجب شده است تا استراتژی‌ها و برنامه‌های صنعتی به سمت حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط که رشد اقتصادی متوازن را به همراه دارد، معطوف گردد. امروزه اقتصاد کشورهای توسعه‌یافته و بسیاری از کشورهایی که در سال‌های اخیر رشد شتابانی را تجربه کردند، بر محور بنگاه‌های کوچک

و متوسط^۱ حرکت می‌کنند. در دو دهه گذشته، با ظهور فناوری‌های جدید در تولید و ارتباطات، تحولاتی در روش‌های تولید، توزیع و ساختار تشکیلاتی بنگاه‌ها پدید آمده است که بر اهمیت واحدهای کوچک و متوسط افزوده است. دولت‌ها به منظور تضمین رقابت، راهبردها و سیاست‌های ویژه‌ای را برای ارتقای صنایع کوچک اتخاذ کرده‌اند. با اجرای سیاست‌های حمایتی در کشورهای مختلف جهت رشد بنگاه‌های کوچک و متوسط امکان بررسی تجربه‌های این کشورها در الگوهای سیاستی و حمایتی و بهره‌برداری از آن نیز فراهم شده است.

یکی از این تجربه‌ها، تجربه کشور ترکیه در رشد صنایع کوچک و متوسط است. این کشور از دهه ۱۹۹۰، در برنامه‌های توسعه خود توجهی جدی به توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط با تکیه بر حمایت‌ها و افزایش قدرت رقابت‌پذیری کرده است.

این گزارش که با هدف بررسی جایگاه بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد ترکیه و سیاست‌های حمایتی از این بنگاه‌ها صورت گرفته، درصدد بهره‌گیری از تجارب موفق و ناموفق این کشور در سیاست‌های حوزه بنگاه‌های کوچک و متوسط است. بدین منظور ابتدا مروری بر تعاریف رایج و جایگاه بنگاه‌های کوچک در اقتصاد جهانی صورت می‌گیرد. در بخش دوم، وضعیت اقتصاد ترکیه و شاخص‌های کلان بررسی می‌شود. در بخش سوم نقش بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد ترکیه و سهم آنها از اشتغال و تولید در بخش‌های مختلف اقتصادی بیان شده و سیاست‌ها و برنامه‌های حمایتی از این بنگاه‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. در پایان نیز پیشنهادهای سیاستی برای قانونگذاری در ایران در حوزه بنگاه‌های کوچک ارائه می‌شود.

بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد

واحدهای کارگاهی و کارخانه‌ای معمولاً بر حسب حجم تولید و یا سهم اشتغال به دو گروه صنایع کوچک و متوسط و صنایع بزرگ تقسیم می‌شوند. لکن نقش این واحدها به عنوان اهرم‌هایی بسیار قوی در پیشبرد سیاست‌های اقتصادی کشورهای در حال توسعه چون کره، هند، تایوان و سنگاپور در سه دهه اخیر، شاخص‌های دیگری را نیز برای تعریف و دسته‌بندی دقیق آنها مطرح ساخته است. اشتغال، حجم سرمایه، حجم تولید، نوع فناوری و صادراتی بودن تولیدات واحد، از جمله شاخص‌هایی هستند که در سیاست‌های مختلف توسعه اقتصادی برای تعریف صنایع کوچک و متوسط به کار گرفته می‌شوند. کشورهای مختلف با در نظر گرفتن یک یا چند مورد از شاخص‌های فوق، صنایع کوچک و متوسط خود را تعریف کرده که بر مبنای این تعریف، برنامه‌ریزی و حمایت

از این‌گونه واحدها صورت پذیرد. رایج‌ترین معیار برای تعریف صنایع کوچک و متوسط، معیار تعداد کارکنان است. غیر از معیاری که برای تعریف استفاده می‌شود، صنایع کوچک و متوسط به صنایعی اطلاق می‌شود که به صورت مستقل اداره و مدیریت می‌شوند.

تعریف جدید اتحادیه اروپا^۱ از بنگاه‌های کوچک و متوسط شامل بنگاه‌هایی می‌شود که کمتر از ۲۵۰ نیروی کار دارند، بنگاه‌های کوچک دارای ۱۰ تا ۴۹ نیروی کار و بنگاه‌های متوسط نیز دارای ۵۰ تا ۲۴۹ نیروی کار هستند. بنگاه‌های خرد که عموماً واحدهای خوداشتغالی می‌باشند، عمدتاً دارای نیروی کار استخدام شده نیستند.^۲

بنگاه‌های کوچک و متوسط نقش مهمی در رشد و توسعه اقتصادی هر کشوری به‌عهده دارند. دلیل اهمیت بنگاه‌های کوچک و متوسط در سطح جهانی، دارا بودن سهم عمده این بنگاه‌ها در بهبود و رشد شاخص‌های اقتصادی نظیر رشد بالای اشتغال، تولید، توسعه صادرات و تشویق کارآفرینی می‌باشد. آمار رشد اقتصادی در کشورهای مختلف حاکی از نقش زیاد بنگاه‌های کوچک و متوسط در کل اقتصاد است. در ادبیات تحقیق مربوط به این حوزه، سه جنبه از مسئله مورد توجه قرار گرفته است^۳ که عبارتند از:

- تغییرات ساختاری در اقتصاد موجب افزایش اهمیت بخش خدمات شده است که به موازات آن نقش بنگاه‌های کوچک نیز گسترش یافته است،
- بخش‌های مختلفی در اقتصاد وجود دارند که امکان سوددهی بیشتر بنگاه‌های کوچک را نسبت به بنگاه‌های بزرگ فراهم کنند،
- بسیاری از نیازهای انسان‌ها (نیازهای ارتباطاتی و محیط کاری مطلوب و ...) در ساختار بنگاه‌های کوچک بهتر در دسترس قرار می‌گیرند.

مطالعات کاربردی اخیر نشان می‌دهد در کشورهای پردرآمد سهم بنگاه‌های کوچک و متوسط در تولید ناخالص داخلی ۵۵ درصد و سهم آنها در اشتغال بیش از ۶۵ درصد است. این ارقام در کشورهای کم‌درآمد به ترتیب بیش از ۶۰ درصد تولید ناخالص داخلی و بیش از ۷۰ درصد کل اشتغال است. این سهم در کشورهای با درآمد متوسط به ترتیب ۹۵ و ۷۰ درصد است. برای مثال، در کشورهای عضو اتحادیه اروپا، قریب به ۲۵ میلیون بنگاه کوچک که ۹۹ درصد کل بنگاه‌ها را تشکیل می‌دهد، وجود دارد؛ این بنگاه‌ها با فراهم کردن ۵۵ درصد کل مشاغل بخش خصوصی، غالب بر ۹۵ میلیون نیروی کار را، به خود اختصاص داده‌اند. اهمیت این بنگاه‌ها در صادرات و رشد

1. European Commission Recommendation 2003/361/EC, Concerning The Definition of Micro, Small, and Medium - Sized Enterprises (Notified Document Numberc (2003) 1422), Official Journal of EUL 124, May 2003, p.36.

۲. برخی مواقع، عبارت بنگاه‌های خرد، کوچک و متوسط (MSMEs) Micro, Small and Medium Enterprises به‌جای SMEs استفاده می‌شود.

3. Muftuoglu, T. Sme Support Pilicies in Turkey After 1990, French Development Agency (AFD),2009, p. 8.

بهره‌وری نیز قابل توجه است.^۱ شوماخر^۲ (۱۹۷۳) مزایا و خصوصیات زیر را برای بنگاه‌های کوچک و متوسط برمی‌شمرد:

- بنگاه‌های کوچک و متوسط دارای ساختار رقابتی می‌باشند،
- بنگاه‌های کوچک و متوسط کارآتر عمل می‌کنند،
- بنگاه‌های کوچک و متوسط در بحران‌های اقتصادی دوام بیشتری دارند،
- بنگاه‌های کوچک و متوسط نقش مؤثری را در افزایش اشتغال و درآمد دارند.

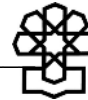
جدول ۱. مقایسه بنگاه‌های کوچک و متوسط با بنگاه‌های بزرگ

بنگاه‌های بزرگ	بنگاه‌های کوچک و متوسط	
توزیع فراگیر و تسهیلات خدماتی، دارای قدرت بازاری برای حفظ تولیدات	توانایی واکنش سریع برای حرکت گام به گام با نیازهای بازار	بازار
مدیران متخصص با توانایی کنترل سازمان‌ها و اتخاذ راهبردهای مشارکتی	بدون بوروکراسی، مدیریات پویا و کارآفرینانه در جهت بهره‌مندی از فرصت‌های جدید با خطرپذیری بالا	مدیریت
ارتباطات درونی غالباً بطئی و کند که منجر به واکنش کند به تهدیدات و فرصت‌های بیرونی می‌شود	شبکه‌های درونی کارآ و غالباً غیررسمی. بهره‌مندی از سرعت بالای حل مشکلات درونی: توانایی تطبیق و اعمال تغییرات حسب شرایط بیرونی	ارتباطات درونی
توانایی اتصال به منابع علمی و تکنولوژیکی بیرونی، توانایی خرید اطلاعات اساسی در حوزه‌های تکنولوژیکی	خلأ زمانی یا منابع برای تشخیص و به‌کارگیری فرصت‌ها و تخصص‌های علمی و تکنولوژیکی	ارتباطات بیرونی
توانایی جذب سرمایه بازار، امکان ایجاد تنوع سبب سرمایه‌گذاری در بازارهای فناوری و جدید	مشکلات زیاد در جذب سرمایه، به ویژه سرمایه ریسک‌پذیر	تأمین مالی
توانایی منتفع شدن از صرفه‌های مقیاس تحقیق و توسعه، تولید و بازاریابی. توانایی تشکیل و ارائه پیشنهاد در محصولات مکمل	در برخی حوزه‌ها صرفه‌های مقیاس موانع ورود به بازار را برای بنگاه‌های کوچک به وجود می‌آورد. عدم توانایی تشکیل خطوط تولید و ساختار تولیدی یکپارچه	صرفه‌های مقیاس و رویکردهای نظام‌مند
توانایی توسعه مالی تولید بنیان. توانایی تأمین وجوه برای رشد تولید	به سختی می‌توانند سرمایه‌های ضروری را از منابع بیرونی برای رشد سریع به دست آورند	رشد
توانایی استخدام متخصصین حق ثبت. می‌توانند در قبال تخلف نسبت به حق ثبت اعاده حق نمایند	امکان مواجهه با مشکلاتی در کپی‌برداری و نظام حق امتیازها. عدم توانایی فراهم‌آوری هزینه‌ها در شرایط پرداخت حق ثبت	حق امتیازها
توانایی تأمین خدمات حقوقی برای تطابق با شرایط قانونی پیچیده. توانایی بسط هزینه‌های تنظیمی و مقرراتی	غالباً نمی‌توانند با مقررات پیچیده کنار بیایند. هزینه واحد ایجاد و تطبیق برای بنگاه‌های کوچک معمولاً بالاست	مقررات دولتی

Source: Keskin and Senturk, 2010.

1. Keskin And Senturk, The Importance Of Small And Medium-Sized Enterprises (Smes) In Economies: Swot Analyses Of The Sme Sector In Turkey And Albania, Nigde Universitesi Ii Dergisi, 2010, P. 7.

2. Schumacher, Ernst Friedrich, Small is Beautiful: Economics as if People Mattered. Harper & Row Publishers, 1973, p. 15.

بنگاه‌های کوچک و متوسط به جهت منسجم بودن از نظر ساختار و مدیریت می‌توانند با هماهنگی بهتر با بازار، نیازهای تقاضاکنندگان را بهتر تشخیص و پاسخ دهند و از جهت ساختار کارگر و کارفرما نیز روابط نزدیک‌تر میان آنها برقرار است. از بعد ساختار بنگاه، بنگاه‌های کوچک و متوسط نسبت به تولید، بازاریابی و ارائه خدمات، انعطاف‌پذیری بیشتری در مقایسه با بنگاه‌های بزرگ دارند. براساس این انعطاف بالا، این بنگاه‌ها شرایط تنگناهای اقتصادی و نوسانات محیطی را با خسارت و زیان کمتری می‌توانند پشت سر بگذارند.^۱

بنگاه‌های کوچک و متوسط در مقایسه با بنگاه‌های بزرگ دارای مزیت‌ها و عدم مزیت‌هایی هستند که براساس معیارها و عوامل مختلف، قابل بررسی است. در جدول ۱ برخی از این موارد با هم مقایسه شده است.

ویژگی‌ها و شاخص‌های کلان اقتصاد ترکیه

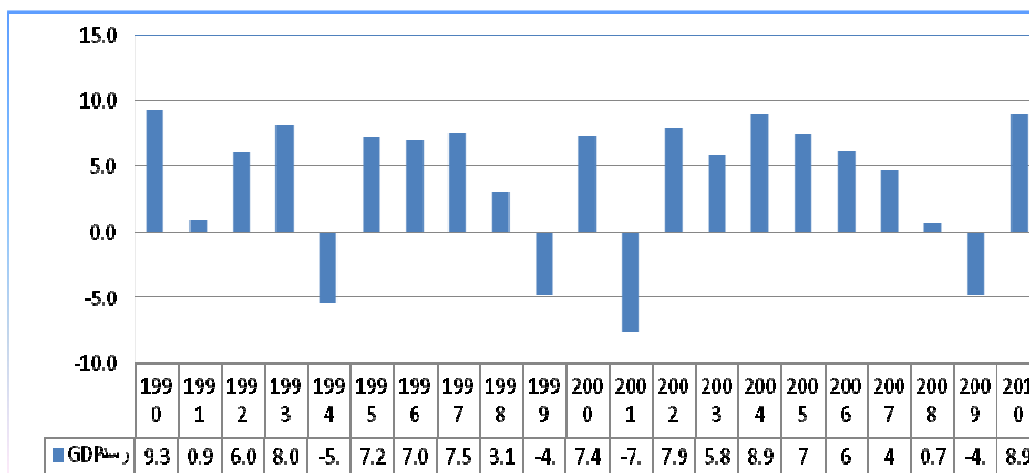
کشور ترکیه با ۸۱۴۵۷۸ کیلومتر مربع (مساحت کمی کمتر از نصف ایران) سی‌وپنجمین کشور جهان از نظر مساحت محسوب می‌گردد. از این مقدار ۲۴۳۷۸ کیلومتر مربع (۳ درصد) در اروپا و بقیه در آسیا واقع است. طبق آمار به‌دست آمده در سال ۲۰۱۰ جمعیت ترکیه نزدیک به ۷۳/۷ میلیون نفر بوده است. بین سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۰۸، متوسط نرخ رشد جمعیت ۱/۲۰ درصد بوده است.

از ابتدای اجرای اولین برنامه تنظیم ساختاری در دهه ۱۹۸۰، این کشور به اصلاحات ساختاری با هدف خصوصی‌سازی بازار، کاهش سوبسیدهای کشاورزی، رفع موانع تجاری و ایجاد زمینه ورود ترکیه به اقتصاد جهانی اقدام کرده است. ترکیه در سال ۲۰۰۴ برنامه خود مبنی بر خصوصی‌سازی بخش وسیعی از صنایع شامل دخانیات، فرآوری شکر، ارتباطات و انرژی را اعلام کرده است.

اقتصاد ترکیه ترکیب پیچیده‌ای از صنعت و تجارت مدرن در کنار بخش کشاورزی سنتی است. ترکیه دارای بخش خصوصی قدرتمند و سریعاً درحال رشد است، با این‌حال هنوز دولت نقش عمده‌ای در صنعت پایه، بانکداری، حمل‌ونقل و ارتباطات دارد. بزرگ‌ترین بخش صنعتی عبارت است از نساجی و پوشاک که یک‌سوم اشتغال صنعتی را به خود اختصاص داده است، البته این بخش با پایان سیستم سهمیه‌بندی با رقابت سخت در بازارهای بین‌المللی مواجه است. با این‌حال سایر بخش‌ها به‌ویژه صنایع الکترونیک و اتومبیل اهمیت‌شان در ترکیب صادرات ترکیه درحال افزایش است. یکی از ویژگی‌های اقتصاد ترکیه، سهم بالای صادرات در تولید ناخالص داخلی این کشور است.

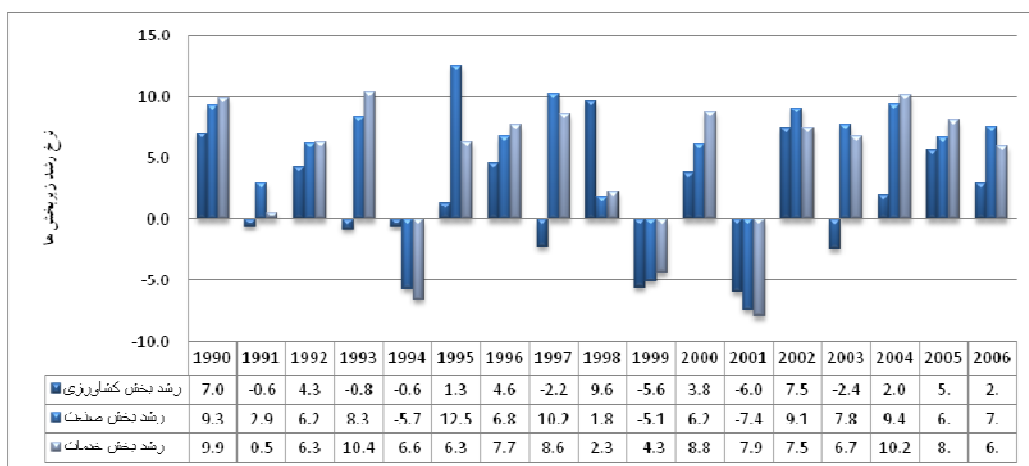
تغییرات و تحولات نرخ رشد تولید ناخالص ملی در نمودار ۱ بین سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۰ نشان داده شده است. نرخ رشد متوسط این کشور طی این ۲۰ سال ۴ درصد بوده است. درآمد سرانه ترکیه به دنبال افزایش قابل ملاحظه تولید ناخالص داخلی، رشد خوبی را تجربه کرده است. براساس شاخص برابری قدرت خرید، بین سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۰ متوسط تولید ناخالص داخلی سرانه ۱۱،۹۰۰ دلار بوده است.

نمودار ۱. نرخ رشد تولید ناخالص داخلی در طول سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۱۰

Source: The Central Bank of the Republic of Turkey (www.tcmb.gov.tr).

نمودار ۲. نرخ رشد زیربخش‌های اقتصادی ترکیه

Source: Ibid.

در نمودار ۲ رشد هر یک از بخش‌های کشاورزی، صنعت و خدمات در طی سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۶ نشان داده شده است. سهم متوسط هر یک از بخش‌های کشاورزی، صنعت و خدمات از تولید ناخالص داخلی در این دوره به ترتیب ۱۳/۷، ۲۷/۹، ۵۸/۴ درصد بوده است که بخش خدمات

بیشترین سهم از GDP را دارد. بین سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۶ متوسط نرخ رشد بخش صنعت بیشترین و متوسط نرخ رشد کشاورزی کمترین مقدار را داشته است.

نرخ تورم ترکیه در سال‌های ۲۰۰۸، ۲۰۰۹، ۲۰۱۰ به ترتیب ۱۰/۴۴، ۶/۲۵، ۸/۶ درصد بوده است. شاخص توزیع درآمد که عموماً با ضریب جینی اندازه‌گیری می‌شود در سال ۲۰۰۸ برای ترکیه ۳۹/۷ بوده که به تفکیک شهری و روستایی به ترتیب ۰/۴۰ و ۰/۳۸ بوده است.

- اشتغال و نیروی کار

جمعیت نیروی کار در بین سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۰ به طور متوسط تقریباً ۲۱ میلیون نفر بوده است. آمار مربوط به نرخ بیکاری ترکیه از سال ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۹ در نمودار ۳ نشان داده شده است که نشان‌دهنده سیر صعودی افزایش نرخ بیکاری است. بالاترین نرخ بیکاری در ده سال اخیر مربوط به سال ۲۰۰۹ با نرخ ۱۴ درصد بوده است.

در جدول ۲ شاخص‌های مرتبط با نیروی کار ارائه شده است. در این جدول آمار تعداد نیروی کار و نرخ مشارکت و نیروی کار به تفکیک مناطق شهری و روستایی و مردان و زنان نشان داده شده است. بیشترین نرخ بیکاری مربوط به مناطق شهری است که این نرخ تقریباً دو برابر است. آمار نیروی کار براساس نوع موقعیت شغلی در جدول ۳ نشان داده شده است. براساس این آمار در بین سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۰ میزان نیروی کار به صورت خود اشتغالی تقریباً ۲۵ درصد کل نیروی کار بوده است.

جدول ۲. وضعیت نیروی کار در سال ۲۰۰۹ (هزار نفر)

کل	شهری	روستایی	مردان	زنان	
۷۰۵۴۲	۴۸۷۴۷	۲۱۷۹۵	۳۵۰۰۰	۳۵۵۴۱	کل جمعیت
۵۱۶۸۶	۳۶۱۹۷	۱۵۴۸۹	۲۵۳۶۹	۲۶۳۱۷	جمعیت بالای ۱۵ سال
۲۴۷۴۸	۱۶۵۸۵	۸۱۶۳	۱۷۸۹۸	۶۸۵۱	نیروی کار
۴۷/۹	۴۵/۸	۵۲/۷	۷۰/۵	۲۶/۰	نرخ مشارکت نیروی کار
۲۱۲۷۷	۱۳۸۳۹	۷۴۳۸	۱۵۴۰۶	۵۸۷۱	نیروی کار شاغل
۳۴۷۱	۲۷۴۶	۷۲۴	۲۴۹۱	۹۷۹	جمعیت فعال بیکار
۱۴/۰	۱۶/۶	۸/۹	۱۳/۹	۱۴/۳	نرخ بیکاری

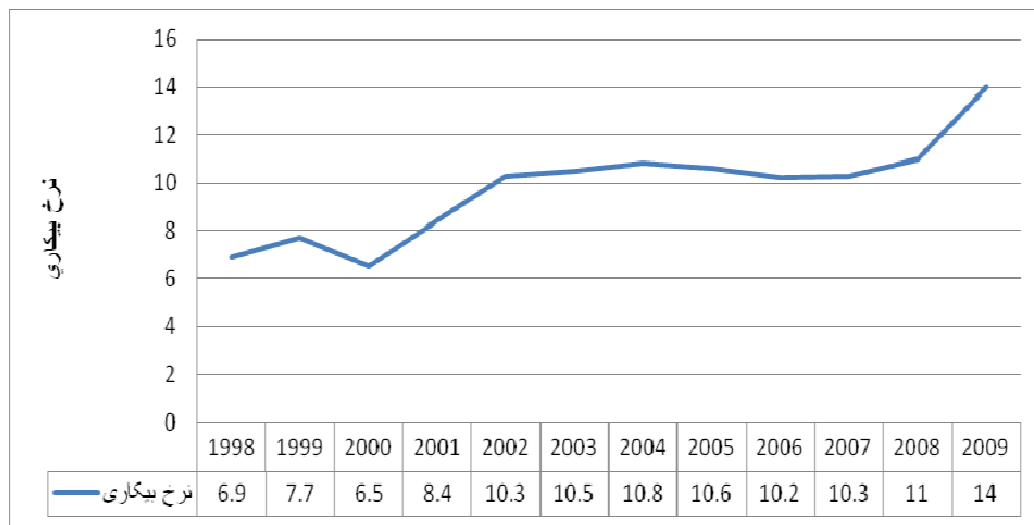
Source: Turkish Statistical Institute, Household Labor Force Statistics, 2009.

جدول ۳. اشتغال به تفکیک موقعیت شغلی (هزار نفر)

سال	کل	کارکنان معین و موقت	کارفرما	خوداشتغالی	کار خانگی جبران نشده
۲۰۰۷	۲۰۷۳۸	۱۲۵۳۴	۱۱۸۹	۴۳۸۶	۲۶۲۸
۲۰۰۸	۲۱۱۹۴	۱۲۹۳۷	۱۲۴۹	۴۳۲۴	۲۶۸۴
۲۰۰۹	۲۱۲۷۷	۱۲۷۷۰	۱۲۰۹	۴۴۲۹	۲۸۷۰
۲۰۱۰	۲۲۵۹۵	۱۳۷۶۲	۱۲۰۳	۴۵۴۸	۳۰۸۲

Source: Turkish Statistical Institute, Household Labor Force Statistics, 2010.

نمودار ۳. نرخ بیکاری (۱۹۹۸-۲۰۰۹)

Source: Turkish Statistical Institute, Household Labor Force Statistics, 2010.

یکی از ملاک‌های دیگر ارزیابی وضعیت نیروی کار و اقتصاد یک کشور، سهم هر یک از بخش‌های اقتصادی از نیروی کار است. براساس آمارهای موجود کشور ترکیه، بخش خدمات تقریباً دو برابر سایر بخش‌های کشاورزی و صنعت، نیروی کار را به خود اختصاص داده است (جدول ۴). این سهم‌ها در طول سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۰ چندان دستخوش تغییر نشده است.

جدول ۴. اشتغال براساس حوزه فعالیت اقتصادی (هزار نفر - درصد)

سال	کل	کشاورزی	صنعت	خدمات
۲۰۰۸	۲۱۱۹۴	۲۳/۶۷	۲۶/۸۰	۴۹/۳۵
۲۰۰۹	۲۱۲۷۷	۲۴/۷۹	۲۵/۳۸	۵۰/۲۶
۲۰۱۰	۲۲۵۹۵	۲۵/۱۰	۲۷/۹۷	۵۱/۸۳

Source: Ibid.

سهم اشتغال به تنهایی نشان دهنده اهمیت نسبی بخش‌های اقتصادی نیست، بلکه سهم هر یک از بخش‌ها از تولید ناخالص داخلی نیز باید مورد بررسی قرار گیرد. این سهم‌ها در جدول ۵ نشان داده شده است. همان‌طور که مشهود است بیشترین سهم از GDP را بخش خدمات با سهم متوسط ۶۲ درصد به خود اختصاص داده است. که نشان می‌دهد اقتصاد ترکیه بیشتر بر خدمات متکی است. سهم بخش کشاورزی نیز از GDP در بازه ۲۰۰۴-۲۰۰۸ سیر نزولی داشته است.

جدول ۵. سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از تولید ناخالص داخلی

بخش‌ها	۲۰۰۴	۲۰۰۵	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸
کشاورزی	۱۲/۹	۱۱/۶	۹/۹	۹/۹	۸/۵
صنعت	۱۸/۹	۲۹/۱	۲۵/۹	۳۰/۸	۲۸/۶
خدمات	۶۸/۲	۵۹/۲	۶۴/۲	۵۹/۳	۶۲/۹

Source: Turkish Statistical Institute (TUIK), 2009.

جایگاه اقتصاد ترکیه در گزارش انجام کسب و کار^۱ بانک جهانی

رتبه کشور ترکیه در شاخص انجام کسب و کار^۲ بانک جهانی در سال ۲۰۰۹، ۶۰ و در سال ۲۰۱۰، ۶۵ بوده که نشان از کاهش نسبی سهولت کسب و کار دارد. بر اساس آمار بانک جهانی تعداد رویه‌های لازم برای شروع کسب و کار در ترکیه، ۶ مرحله است که از سال ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۰ این رقم ثابت بوده است، ولی در سال ۲۰۰۳ این رقم ۱۳ بوده است. تعداد ساعاتی که برای آماده‌سازی و پرداخت مالیات یک کسب و کار در ترکیه مورد نیاز است، در دوره ۲۰۰۷-۲۰۱۰ مقداری ثابت و برابر با ۲۲۳ ساعت بوده است (این رقم برای کشور ایران ۳۴۴ است). در سال ۲۰۰۸ درصد بنگاه‌هایی که بانک را برای تأمین مالی انتخاب می‌کنند، در ترکیه ۵۱/۸ درصد بوده است.^۳

بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد ترکیه

در ترکیه، بنگاه‌های کوچک و متوسط نقش مؤثری در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی دارند و از جایگاه مناسبی در شکل‌گیری و اجرای سیاست‌ها و استراتژی‌های کشور برخوردار هستند. بنگاه‌های کوچک و متوسط به دلیل سهم زیاد از کل بنگاه‌ها و اشتغال، جایگاهی راهبردی در اقتصاد این کشور دارند.^۴ دهه اول قرن بیست و یکم به‌عنوان «دهه بنگاه‌های کوچک و متوسط»

1. Doing Business

2. Ease of Doing Business Index

3. World Bank

4. Oecd, "Small And Medium-sized Enterprises In Turkey", France, 2004, P. 23.

در ترکیه نامگذاری شده است. انتظار می‌رود این بنگاه‌ها بتوانند نقش مؤثری را در تولید کالاها و خدمات ایفا کنند.

یک پیمایش اجرا شده توسط سازمان توسعه صنایع کوچک و متوسط ترکیه^۱ نشان می‌دهد ۹۹/۵ درصد از بنگاه‌های بخش تولیدات کارخانه‌ای را بنگاه‌های کوچک و متوسط تشکیل می‌دهند.^۲ نظر به اهمیت و نقش بنگاه‌های کوچک و متوسط در تثبیت اقتصادی، دولت ترکیه برنامه‌هایی را نظیر مراکز توسعه تکنولوژی سازمان حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط به اجرا گزارده است. هدف این مراکز تشویق مشارکت بین بنگاه‌های کوچک، متوسط و دانشگاه‌هاست. با مشارکت دانشگاه‌ها، این مراکز کمک‌های لازم را در جهت توسعه محصولات جدید و تحقیق و توسعه به بنگاه‌های کوچک و متوسط ارائه می‌دهند. سایر خدمات این مراکز شامل خدمات مشاوره‌ای، دسترسی به کتابخانه‌ها و تسهیلات اینترنت دانشگاه‌ها، ساماندهی برنامه‌ها و تفاهمنامه‌های بین بنگاه‌های کوچک و متوسط و اتحادیه اروپاست. همچنین سازمان حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط برنامه‌ای را با عنوان «مشارکت در سرمایه‌گذاری مالی، با هدف حمایت مالی از بنگاه‌های کوچک و متوسط ترتیب داده است. در همین راستا بانک اعتباری توسعه صادرات ترکیه^۳ گام‌های مهمی را در راستای اعطای وام‌های ارزانقیمت به بنگاه‌های کوچک و متوسط و تشویق به صادرات محصولاتشان برداشته است.^۴

جدول ۶. تعریف بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه

اندازه	حجم نیروی کار	حجم معاملات سالیانه (میلیون دلار)
خرد	۱ - ۹	۰/۶۵
کوچک	۱۰ - ۴۹	۳/۲۵
متوسط	۵۰ - ۲۵۰	۱۶/۲

Source: Turkish Ministry of Industry and Trad.

بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه بر اساس معیار اتحادیه اروپا تعریف شده‌اند. همان‌طور که جدول ۶ نیز نشان می‌دهد، بنگاه‌هایی که بین ۱ تا ۹ نیروی کار دارند به‌عنوان بنگاه خرد و بنگاه‌هایی با ۱۰ تا ۴۹ نیروی کار، بنگاه کوچک و بنگاه با ۵۰-۲۵۰ نفر نیز به‌عنوان بنگاه متوسط و بالاتر از آن بنگاه بزرگ نامیده می‌شود.

1. Turkish Small and Medium Sized Industry Development Organization

2. Recai and Remzi, "Management's Concerns about the Issues Faced by Turkish SMEs", International Journal of Entrepreneurial Behaviour, Research, 2002, Vol.8 No.6, p. 17.

3. Eximbank

4. Recai and Remzi, *Ibid*.

5. Micro Enterprise

جدول ۷. مقایسه عملکرد بنگاه‌های کوچک و متوسط ترکیه با سایر کشورها در سال ۲۰۱۰

شاخص‌های عملکرد	ترکیه	انگلستان	ایتالیا	فرانسه	EU-۲۷
سهم SMEs از کل بنگاه‌ها	۲،۵۸۰،۰۷۵ (۹۹/۹)	۱/۶۵۹/۹۴۶ (۹۹/۶)	۳،۷۶۲،۹۲۱ (۹۹/۹)	۲،۵۶۱،۲۹۲ (۹۹/۸)	۹۹/۸۰
سهم SMEs از کل اشتغال	۷،۳۸۶،۵۱۰ (۷۸/۰)	۹،۸۰۵،۰۰۱ (۵۳/۹)	۱۲،۲۶۴،۴۰۸ (۸۱/۴)	۸،۷۷۲،۳۵۲ (۶۰/۶)	۶۷
سهم SMEs از ارزش‌افزوده کل (میلیارد دلار)	۷۵ (۵۵/۱)	۴۵۶ (۵۰/۷)	۴۶ (۷۱/۳)	۴۷۳ (۵۶/۰)	۵۸/۵۰

Source: European Commission, Small business Act, 2010.

توضیح: درصدها داخل پرانتز است.

سهم بنگاه‌های کوچک و متوسط (زیر ۲۵۰ نیروی کار) از GDP بین سال‌های ۱۹۹۰-۱۹۹۹ به‌طور متوسط ۲۷/۳۰ درصد و سهم این بنگاه‌ها از کل اشتغال ۶۱/۰۵ درصد بوده است.^۱ در سال ۲۰۰۴، ۹۹/۲ درصد از تعداد کل بنگاه‌ها و ۷۶/۷ درصد از کل اشتغال را بنگاه‌های کوچک و متوسط به خود اختصاص داده‌اند. سهم سرمایه‌گذاری این بنگاه‌ها از کل سرمایه‌گذاری ۲۶/۵ درصد و سهم آنها از کل ارزش‌افزوده اقتصاد ۳۸ درصد است. سهم بنگاه‌های کوچک و متوسط از کل صادرات در سال‌های مختلف نوسان داشته و به‌طور متوسط این میزان ۱۰ درصد و سهم این بنگاه‌ها از اعتبار تخصیصی ۲۵ درصد بوده است. براساس سرشماری اخیر مؤسسات تجاری و صنعتی در ترکیه، متوسط اندازه بنگاه‌ها ۳/۶۸ فرد است.

جدول ۸. درصد بنگاه‌ها با فعالیت‌های نوآورانه در سال‌های ۲۰۰۶ - ۲۰۰۸

درصد از کل بنگاه‌ها	در بین بنگاه‌های ۱۰-۴۹ نفر	در بین بنگاه‌های ۵۰-۲۴۹ نفر	در بین بنگاه‌های بالای ۲۵۰ نفر	
۲۹/۸	۲۷/۸	۳۸/۴	۴۸/۶	نوآوری تکنولوژیکی*
۲۲/۷	۲۰/۳	۲۷/۱	۳۹/۳	نوآوری غیرتکنولوژیکی

Source: Turkish Statistical Institute Tuik, 2009.

* نوآوری تکنولوژیکی شامل محصولات و سازوکارهای تولیدی جدید و تغییرات اساسی در فناوری‌های تولید می‌شود.

عمر متوسط بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه ۱۱ سال است و ۸۰ درصد بنگاه‌های تازه تأسیس حداکثر در ۵ سال بسته می‌شوند (این مسئله نشان می‌دهد تفاوت در عمر بنگاه‌ها قابل توجه است) و بنگاه‌های که باقی می‌مانند عمدتاً کوچک هستند. عمر متوسط بنگاه‌های کوچک و

1. Ayyagari and Kunt, "Small and Medium Enterprises Across the Globe", World Bank, 2005, p. 11.

متوسط در کشورهای عضو اتحادیه اروپا ۱۲ سال است.^۱

از مشخصه‌های دیگر ارزیابی بنگاه‌ها در اقتصاد، سطح فعالیت‌های نوآورانه بنگاه‌هاست که از این طریق بتوان رابطه اندازه بنگاه با نوآوری‌های تکنولوژیکی و غیرتکنولوژیکی را به دست آورد. این مشخصه در خصوص بنگاه‌های کوچک و متوسط ترکیه در جدول ۸ ارائه شده است. براساس اطلاعات جدول، در میان بنگاه‌های ترکیه بین اندازه بنگاه و درصد نوآوری رابطه مثبت وجود دارد. یعنی هر چه اندازه بنگاه کوچک‌تر باشد، نوآوری کمتری را باید انتظار داشت.

---

1. Turkish Statistical Institute , “Household Labor Force Statistics”, 2006, p. 75.

(هزار نفر)

جدول ۹. وضعیت اشتغال به تفکیک بخش‌های اقتصادی و تعداد کارکن ۲۰۰۹

سایر خدمات							بازرگانی		صنعت				کشاورزی		کل	اندازه بنگاه برحسب تعداد نیروی کار
سایر خدمات گروهی و اجتماعی	بهداشت	آموزش	دفاع، مدیریت دولتی	اوراق مالی و دادوستد وام	واسطه‌های مالی	حمل و نقل	هتل و رستوران‌ها	عمده‌فروشی و خرده‌فروشی	ساخت و ساز	نیرو (برق، گاز و آب)	تولیدات کارخانه‌ای	معدن	باغداری، جنگل و...			
۹۱۱	۶۰۱	۹۶۳	۱۲۰۷	۱۰۶۹	۲۷۰	۱۰۸۱	۱۰۴۹	۳۹۴۹	۱۲۴۹	۷۸	۳۹۴۹	۱۰۳	۵۲۵۴	۲۱۲۷۷	کل (تعداد)	
۴/۲۸	۲/۸۲	۴/۵۳	۵/۶۷	۵/۰۲	۱/۲۷	۵/۰۸	۴/۹۳	۱۸/۵۶	۵/۸۷	۰/۳۷	۱۸/۵۶	۰/۴۸	۲۴/۶۹	۱۰۰	درصد	
۳/۵۸	۰/۴۵	۰/۳۴	۰/۵۰	۲/۳۰	۰/۲۷	۲/۸۷	۳/۱۲	۱۲/۴۳	۴/۰۷	۰/۰۱	۵/۸۰	۰/۰۳	۲۳/۸۲	۵۹/۵۹	۱-۹ (درصد)	
۰/۳۸	۰/۷۰	۲/۶۶	۱/۴۳	۱/۲۴	۰/۶۱	۱/۰۱	۱/۱۷	۲/۷۸	۱/۱۷	۰/۱۰	۵/۰۴	۰/۱۲	۰/۷۴	۱۹/۱۷	۱۰ - ۴۹ (درصد)	
۰/۳۲	۱/۶۸	۱/۵۱	۳/۷۴	۱/۴۸	۰/۳۹	۱/۲۰	۰/۶۴	۱/۲۰	۰/۶۳	۰/۲۵	۷/۷۲	۰/۳۳	۰/۱۴	۲۱/۲۴	۵۰ و بیشتر (درصد)	

Source: Turkish Statistical Institute, Household Labor Force Statistics, 2009.

جدول ۱۰. تعداد و سهم درصدی بنگاه‌های کوچک و متوسط (۲۵۰-۱ نیروی کار) به تفکیک زیربخش‌ها (۲۰۰۳-۲۰۰۸)

۲۰۰۸		۲۰۰۷		۲۰۰۶		۲۰۰۵		۲۰۰۴		۲۰۰۳		کل بنگاه‌های کوچک و متوسط
۲,۵۸۰,۰۷۵		۲,۵۶۴,۸۰۹		۲,۴۷۱,۱۸۳		۲,۳۹۱,۲۲۹		۲,۰۰۰,۷۷۰		۱,۷۳۸,۴۸۴		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	بخش‌ها
۰/۱	۲,۳۸۰	۰/۱	۲,۱۹۰	۰/۱	۲,۱۱۶	۰/۱	۲,۴۸۶	۰/۱	۱,۸۷۰	۰/۱	۱,۶۷۶	معدن و معدنکاری (C)
۱۲/۴	۳۲۰,۳۲۴	۱۲/۳	۳۱۵,۲۹۵	۱۲/۵	۳۰۸,۶۱۴	۱۲/۶	۳۰۱,۲۹۱	۱۴/۰	۲۷۹,۹۰۰	۱۳/۵	۲۳۵,۲۰۴	تولیدات کارخانه‌ای (D)
۰/۱	۲,۶۵۳	۰/۱	۲,۷۸۶	۰/۱	۲,۸۵۹	۰/۱	۲,۹۰۷	۰/۲	۳,۰۶۶	۰/۲	۳,۰۸۰	عرضه برق، گاز و آب (E)
۳/۷	۹۴,۵۵۰	۴/۲	۱۰۶,۹۲۸	۳/۸	۹۳,۹۳۳	۳/۳	۷۸,۶۳۷	۲/۲	۴۳,۷۶۵	۲/۲	۳۷,۳۸۱	ساخت‌وساز (F)
۴۵/۶	۱,۱۷۷,۴۱۳	۴۵/۲	۱,۱۶۰,۲۷۰	۴۵/۸	۱,۱۳۲,۳۰۹	۴۶/۸	۱,۱۱۹,۲۶۸	۴۸/۴	۹۶۷,۷۸۶	۴۹/۲	۸۵۵,۳۷۳	عمده و خرده‌فروشی، تعمیرات وسایل نقلیه و... (G)
۸/۲	۲۱۰,۶۲۶	۸/۲	۲۰۹,۰۷۷	۸/۴	۲۰۷,۴۵۱	۸/۰	۱۹۱,۱۶۴	۹/۳	۱۸۶,۹۱۳	۹/۳	۱۶۱,۲۹۷	هتل و رستوران (H)
۱۷/۰	۴۳۷,۴۸۶	۱۷/۳	۴۴۳,۰۵۰	۱۷/۴	۴۲۹,۴۱۱	۱۸/۰	۴۳۰,۴۵۵	۱۳/۷	۲۷۳,۹۵۲	۱۳/۶	۲۳۵,۹۵۵	حمل‌ونقل، انبارداری، ارتباطات (I)
۶/۲	۱۶۰,۷۹۰	۶/۰	۱۵۴,۱۹۱	۵/۵	۱۳۷,۱۲۹	۵/۰	۱۱۹,۲۵۷	۵/۵	۱۰۹,۷۲۶	۵/۴	۹۳,۴۸۹	املاک و مستغلات، اجاره و فعالیت‌های تجاری (K)
۰/۳	۸,۴۷۶	۰/۳	۸,۱۹۱	۰/۳	۷,۵۶۸	۰/۳	۶,۷۱۱	۰/۴	۷,۲۵۵	۰/۴	۶,۱۹۹	خدمات آموزشی (M)
۱/۵	۳۹,۲۰۰	۱/۶	۴۰,۶۸۹	۱/۶	۳۹,۰۷۶	۱/۵	۳۶,۸۴۵	۱/۸	۳۷,۰۰۰	۱/۸	۳۲,۰۷۸	بهداشت و کار اجتماعی (N)
۴/۹	۱۲۶,۱۸۲	۴/۸	۱۲۲,۱۴۴	۴/۵	۱۱۰,۸۱۹	۴/۳	۱۰۲,۲۰۸	۴/۵	۸۹,۵۳۷	۴/۴	۷۶,۷۵۲	سایر فعالیت‌ها و خدمات جمعی، اجتماعی و فردی (O)

Source: Ibid.

جدول ۱۱. تعداد نیروی کار شاغل در بنگاه‌های کوچک و متوسط به تفکیک بخش‌ها- (۲۰۰۳-۲۰۰۸)

۲۰۰۸		۲۰۰۷		۲۰۰۶		۲۰۰۵		۲۰۰۴		۲۰۰۳		زیربخش‌های اقتصادی
تعداد	سهم (درصد)	تعداد	سهم (درصد)	تعداد	سهم (درصد)	تعداد	سهم (درصد)	تعداد	سهم (درصد)	تعداد	سهم (درصد)	
۴۴۸۹۳	۰/۶	۴۷۰۴۵۱	۰/۶	۶۱۰۶۵۷	۰/۸	۴۱۰۸۱۱	۰/۶	۴۸۰۶۰۰	۰/۸	۴۸۰۱۸۳	۰/۹	معدن و معدنکاری (C)
۱۰۹۴۸۰۲۱	۲۴/۸	۱۰۸۸۵۰۳۶۰	۲۴/۴	۱۰۸۴۵۰۲۱۹	۲۴/۷	۱۰۷۸۲۰۷۰۹	۲۴/۸	۱۰۶۲۵۰۸۹۶	۲۷/۲	۱۰۴۵۱۰۲۳۲	۲۷/۶	تولیدات کارخانه‌ای (D)
۱۹۰۸۸۴	۰/۳	۵۶۰۳۲۱	۰/۷	۲۶۰۳۵۸	۰/۴	۱۹۰۰۵۱	۰/۳	۵۱۰۷۸۹	۰/۹	۲۸۰۱۱۱	۰/۵	عرضه برق، گاز و آب (E)
۶۰۵۰۹۹	۷/۷	۶۰۵۰۵۰۳	۷/۸	۵۶۰۹۰۵	۷/۶	۴۷۹۰۸۸۰	۶/۷	۲۸۹۰۶۴۵	۴/۸	۲۳۷۰۹۹۰	۴/۵	ساخت‌وساز (F)
۲۰۸۸۶۰۸۱	۳۶/۷	۲۰۸۹۱۰۰۶۵	۳۷/۵	۲۰۸۲۳۰۳۴۳	۳۷/۸	۲۰۷۷۰۰۸۰۳	۳۸/۵	۲۰۴۳۰۰۶۲	۴۰/۷	۲۰۰۹۷۰۴۵۴	۴۰/۰	عمده و خرده‌فروشی، تعمیرات وسایل نقلیه و کالاهای خانگی (G)
۶۲۱۰۷۷۲	۷/۹	۵۱۵۰۲۲۴	۶/۷	۴۹۵۰۶۰۰	۶/۶	۴۹۲۰۵۱۵	۶/۸	۴۲۲۰۴۷۹	۷/۱	۴۳۰۰۰۴۰	۸/۲	هتل و رستوران (H)
۷۵۹۰۲۷۴	۹/۷	۷۸۱۰۴۷۵	۱۰/۱	۷۹۵۰۱۵۵	۱۰/۶	۷۸۲۰۴۳۳	۱۰/۹	۵۳۸۰۴۳۵	۹/۰	۴۴۵۰۶۸۰	۸/۵	حمل‌ونقل، انبارداری، ارتباطات (I)
۵۹۱۰۱۷۰	۷/۵	۶۵۶۰۸۹۵	۸/۵	۵۹۵۰۷۲۶	۸/۰	۴۵۷۰۷۳۲	۶/۴	۳۵۹۰۶۸۷	۶/۰	۳۰۹۰۸۶۳	۵/۹	املاک و مستغلات، اجاره و فعالیت‌های تجاری (K)
۱۵۰۰۴۸۹	۱/۹	۱۱۶۰۴۰۸	۱/۵	۱۲۳۰۲۲۷	۱/۶	۹۳۰۱۱۸	۱/۳	۱۰۱۰۹۶۰	۱/۷	۸۰۰۹۱۹	۱/۵	خدمات آموزشی (M)
۱۶۷۰۲۵۹	۲/۱	۱۶۱۰۲۱۴	۲/۱	۱۲۵۰۵۰۲	۱/۷	۱۱۷۰۶۳۷	۱/۶	۱۲۰۰۹۹۲	۲/۰	۹۷۰۹۰۴	۱/۹	بهداشت و کار اجتماعی (N)
۲۱۱۰۴۲۹	۲/۷	۱۸۷۰۴۲۷	۲/۴	۱۷۹۰۴۶۴	۲/۴	۱۶۴۰۹۷۴	۲/۳	۱۵۳۰۶۹۵	۲/۶	۱۳۹۰۲۰۸	۲/۷	سایر فعالیت‌ها و خدمات جمعی، اجتماعی و فردی (O)
۷۰۸۶۵۰۴۰۳		۷۰۷۱۵۰۸۲۳		۷۰۴۷۶۰۰۳۴		۷۰۲۰۲۰۶۶۳		۵۰۹۷۶۰۰۸۹		۵۰۲۴۹۰۹۰۳		تعداد کل شاغلین بنگاه‌های کوچک و متوسط

Source: Ibid.

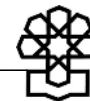
یکی از موارد ارزیابی توزیع بخشی بنگاه‌های کوچک و متوسط، کاهش یا افزایش تعداد بنگاه‌ها یا تعداد نیروی کار در طی یک دوره زمانی است. بر این اساس در جدول ۱۰ تغییر تعداد بنگاه‌های کوچک و متوسط در هریک از بخش‌ها برحسب میزان و سهم درصدی، در بین سال‌های ۲۰۰۳-۲۰۰۸ نشان داده شده است. تعداد کل بنگاه‌های کوچک و متوسط در سال ۲۰۰۳ (مجموع زیربخش‌های غیرکشاورزی) ۱،۷۳۸،۴۸۴ بوده است و این میزان در سال ۲۰۰۸ به ۲،۵۸۰،۰۷۵ رسیده است. البته نرخ رشد در هریک از زیر بخش‌ها متفاوت بوده است.

در سال‌های ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴ بخش تولیدات کارخانه‌ای و «حمل و نقل، انبارداری، ارتباطات» با سهم تقریباً ۱۳ درصد مشابه یکدیگر بودند، ولی در سال‌های بعد از ۲۰۰۴ سهم بخش «حمل و نقل، انبارداری، ارتباطات» افزایش یافته و در سال ۲۰۰۸ با سهم ۱۷ درصدی از تعداد بنگاه‌ها، در رتبه دوم قرار گرفته است. البته در مقیاس تعداد نیروی کار، بخش تولیدات کارخانه‌ای بعد از بخش خدمات تجاری^۱ بیشترین تعداد نیروی کار را به خود اختصاص داده است.

جدول ۱۱ نشان‌دهنده تغییر تعداد نیروی کار در طی دوره مذکور است. بر این اساس تعداد کل نیروی کار شاغل در بنگاه‌های کوچک و متوسط ۵،۲۴۹،۹۰۳ در سال ۲۰۰۳ بوده است که در سال ۲۰۰۸ به ۷،۸۶۵،۴۰۳ افزایش داشته است. تنها زیربخشی که در این دوره با کاهش تعداد نیروی کار مواجه بوده است، بخش عرضه برق، گاز و آب بوده است. سایر بخش‌ها با افزایش نسبی نیروی کار همراه بوده‌اند.

شاخص دیگر ارزیابی، سهم و میزان تغییر در کل دستمزدهای هریک از بنگاه‌های کوچک و متوسط در بخش‌های مختلف می‌باشد که در جدول ۱۲ آمده است. کل دستمزدها و حقوق دریافتی در کل بنگاه‌های کوچک و متوسط در سال ۲۰۰۸ با رشد ۱۵۹ درصدی نسبت به سال ۲۰۰۳ روبرو بوده است. بیشترین افزایش، مربوط به بخش بهداشت و کار اجتماعی (بخش N) با افزایش ۴۹۵ درصدی بوده است و کمترین افزایش در دستمزدها مربوط به بخش عرضه برق، گاز و آب (بخش E) با ۷ درصد بوده است. هر چند بیشترین تعداد نیروی کار شاغل در بخش عمده و خرده‌فروشی است، ولی بیشترین سهم از دستمزدها مربوط به بخش تولیدات کارخانه‌ای است.

۱. Trade مجموعاً به زیربخش‌های خرده‌فروشی، عمده‌فروشی، تعمیر و نگهداری ماشین و مانند اینها گفته می‌شود.

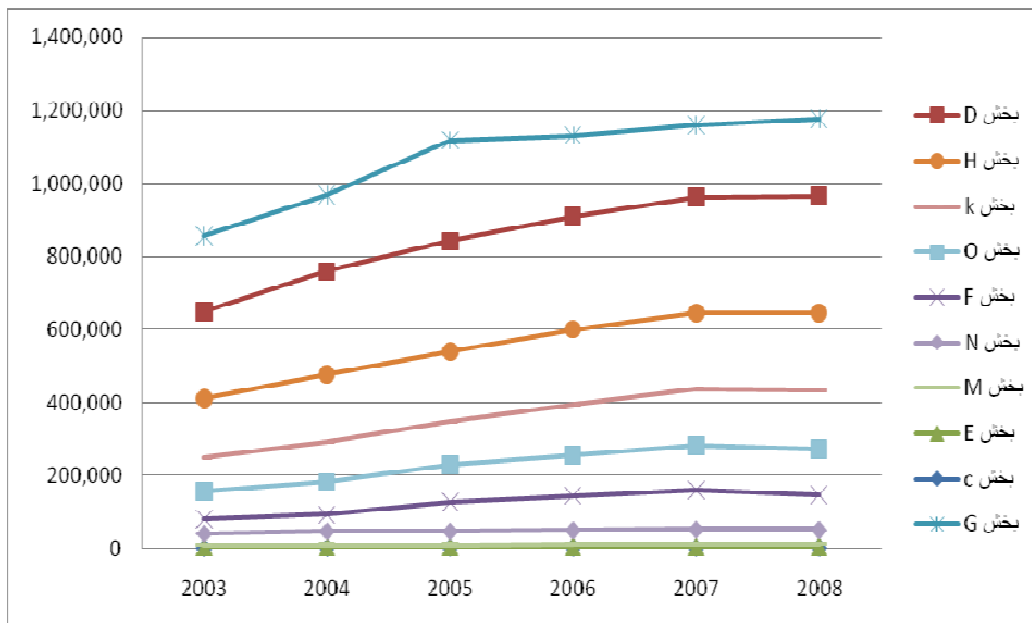
جدول ۱۲. مجموع دستمزد و پرداختی‌ها به کارکنان بنگاه‌های کوچک و متوسط در هریک از بخش‌ها طی سال‌های ۲۰۰۳-۲۰۰۸ (دلار)

نرخ رشد از ۲۰۰۳ به ۲۰۰۸ (درصد)	۲۰۰۸	۲۰۰۷	۲۰۰۶	۲۰۰۵	۲۰۰۴	۲۰۰۳	
۱۵۹/۹۶	۵۱,۶۵۹,۳۱۰,۵۱۳	۴۵,۶۸۳,۰۷۹,۷۴۷	۳۸,۹۲۳,۵۷۱,۶۱۳	۳۳,۷۷۵,۰۰۹,۶۶۳	۲۷,۴۲۹,۹۶۲,۱۲۱	۱۹,۶۴۲,۹۵۱,۰۳۴	کل SME
۳۹/۲۳	۴۴۳,۴۳۰,۰۱۶	۵۳۲,۳۰۶,۴۴۲	۴۸۵,۱۵۲,۰۷۴	۳۰۴,۸۰۴,۷۲۵	۲۳۹,۱۳۷,۷۵۶	۳۶۸,۷۷۱,۸۳۸	بخش (C)
۱۳۳/۳۹	۱۶,۴۳۳,۱۴۲,۴۶۷	۱۴,۲۵۸,۱۲۸,۴۱۱	۱۲,۸۰۷,۳۸۷,۳۴۵	۱۱,۱۱۵,۱۷۰,۷۳۹	۹,۳۳۷,۸۳۶,۱۰۵	۶,۷۱۴,۱۳۰,۶۶۸	بخش (D)
۷/۲۲	۴۷۶,۳۵۵,۶۸۴	۱,۴۵۷,۹۹۱,۸۶۰	۹۸۴,۰۷۸,۸۳۱	۳۱۱,۹۰۰,۰۳۶	۹۷۹,۷۸۶,۴۱۹	۴۰۲,۱۸۶,۲۲۱	بخش (E)
۲۸۲/۳۶	۴,۱۴۲,۲۸۸,۶۰۶	۳,۵۱۷,۷۲۵,۶۱۹	۳,۰۳۶,۷۳۸,۲۲۹	۲,۳۹۷,۵۷۷,۹۴۴	۱,۴۸۵,۹۳۶,۳۶۴	۱,۰۸۲,۰۷۷,۵۲۳	بخش (F)
۱۳۹/۸۶	۱۵,۳۴۲,۷۰۳,۴۴۲	۱۶,۱۴۵,۳۰۴,۷۳۵	۱۱,۵۹۴,۳۰۳,۸۷۳	۱۰,۱۴۱,۰۶۰,۰۸۶	۱۰,۰۴۳,۷۳۹,۲۴۳	۶,۴۵۳,۱۸۱,۶۰۲	بخش (G)
۱۷۷/۶۱	۳,۰۹۱,۱۹۳,۳۶۱	۲,۴۰۱,۳۳۳,۳۵۰	۱,۸۲۲,۲۲۵,۸۴۳	۱,۷۳۶,۱۳۵,۵۳۲	۱,۳۸۷,۷۹۴,۶۳۴	۱,۱۳۹,۷۳۰,۶۵۰	بخش (H)
۱۱۹/۳۱	۳,۵۸۹,۲۷۳,۵۳۵	۲,۹۶۸,۸۹۱,۲۶۰	۲,۶۹۴,۷۶۹,۹۳۳	۲,۴۳۲,۱۸۱,۲۱۵	۲,۰۱۲,۲۹۵,۴۹۳	۱,۷۰۸,۸۷۸,۵۰۹	بخش (I)
۲۵۸/۲۰	۵,۷۸۴,۶۵۱,۷۳۵	۶,۸۸۴,۳۳۷,۹۰۰	۵,۷۰۴,۰۹۸,۱۲۰	۳,۴۶۷,۸۱۲,۴۸۹	۲,۴۷۷,۴۶۱,۴۸۰	۱,۷۱۸,۸۴۳,۰۴۷	بخش (K)
۱۰۹/۹۴	۱,۰۲۵,۵۷۶,۷۵۰	۱,۰۳۸,۱۲۲,۹۹۲	۹۰۶,۵۴۴,۰۵۴	۷۴۷,۰۱۳,۰۱۳	۶۴۶,۲۷۳,۵۵۸	۵۸۰,۵۸۸,۱۰۳	بخش (M)
۴۹۵/۴۵	۱,۹۳۱,۲۹۰,۲۵۶	۱,۷۳۱,۱۶۲,۸۴۸	۸۶۵,۱۳۷,۹۲۰	۷۰۴,۸۷۵,۱۴۷	۶۷۸,۱۷۳,۶۱۸	۳۸۶,۴۸۸,۷۸۸	بخش (N)
۱۱۵/۶۵	۶۶۴,۴۸۸,۹۹۳	۷۵۸,۰۰۹,۶۹۰	۶۸۲,۵۹۰,۰۱۲	۴۱۶,۴۷۸,۷۳۷	۴۷۴,۱۲۶,۵۷۹	۳۰۲,۸۶۸,۶۶۹	بخش (O)

Source: Ibid.

بخش عمده‌فروشی و خرده‌فروشی، تعمیرات وسایل نقلیه و کالاهای خانگی (G) و بخش تولیدات کارخانه‌ای (D)، بیشترین نرخ‌های رشد را داشته‌اند.

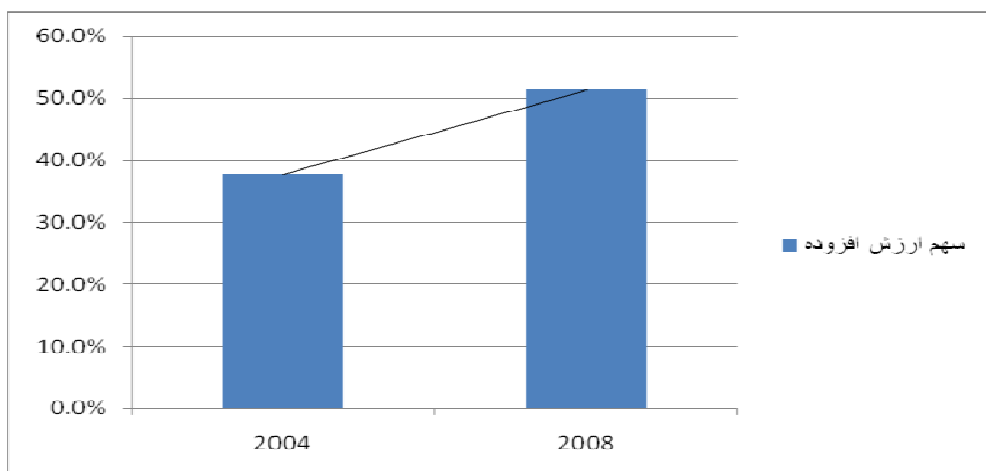
نمودار ۴. تغییر تعداد بنگاه‌های کوچک و متوسط در هر بخش، دوره ۲۰۰۳-۲۰۰۸

Source: Ibid.

در نمودار ۴ تغییر تعداد بنگاه‌های کوچک و متوسط در هریک از زیربخش‌ها نشان داده شده است. علاوه‌بر نمایش میزان تغییر، تعداد مطلق بنگاه‌ها نیز نشان داده شده است.

نمودار ۵. سهم بنگاه‌های کوچک و متوسط ترکیه از کل ارزش‌افزوده اقتصاد

Source: European Commission, SBA¹ Fact Sheet, 2009.

قوانین و برنامه‌های ناظر بر بنگاه‌های کوچک و متوسط ترکیه

سیاستگذاران اقتصادی ترکیه به منظور سازماندهی اهداف بلندمدت بنگاه‌های کوچک و متوسط، طیف وسیعی از حوزه‌های سیاستی شامل آموزش، تحقیق و توسعه، مقررات دولتی، سیاست‌های رقابتی، قوانین ناظر بر بازار کار، بخش بانکی کارآ و سیاست‌های اجتماعی را مورد توجه قرار داده‌اند. این نگاه سیاستی عمدتاً با هدف پیوستن ترکیه به اتحادیه اروپا بوده است. سیاستگذاری و وضع قوانین مربوطه در حوزه شرکت‌های کوچک و متوسط ترکیه در چارچوب منشور بولونیا^۱ و منشور اروپا^۲ در خصوص بنگاه‌های کوچک و متوسط صورت گرفته است. همچنین ترکیه قوانین و مقررات مربوط به سیاست‌های صنعتی و بنگاهی^۳ خود را در مشارکت با برنامه‌های اتحادیه‌ها همچون برنامه چندساله بنگاه‌های کوچک و متوسط^۴ اتخاذ می‌کند.

سیاست‌های تعدیل ساختاری در ترکیه کمک کرد تا ترکیه بتواند قوانین و ساختارهای قانونی مرتبط با بنگاه‌های کوچک و متوسط را با برنامه‌ها و اسناد کلان خود هماهنگ سازد. به بیان دیگر اصلاح مقررات مرتبط با بنگاه‌های کوچک و متوسط به‌عنوان بخشی از اصلاح ساختاری ترکیه، مورد توجه قرار گرفت. اصلاحات ساختاری ترکیه در جهت خصوصی‌سازی و اقتصاد بازار که در چارچوب مقررات و قوانین اتحادیه اروپا^۵ در سال ۲۰۰۱ صورت گرفته است (شامل مقررات کار و اشتغال و روابط تجاری و صنعتی)، ترکیه را بر آن داشت که اصلاحات مقرراتی خود را منطبق با استانداردهای جهانی تنظیم کند. به موازات این اصلاحات، اقدامات خاصی نیز در جهت تسهیل دسترسی بنگاه‌های کوچک و متوسط به منابع مالی و سیستم‌های حمایتی و اصلاح مقررات کسب‌وکار صورت گرفت.^۶

به‌طور خلاصه، مقررات مربوط به بهبود شرایط رقابتی محیط کسب‌وکار بنگاه‌های کوچک و متوسط در حوزه‌های زیر به اجرا درآمده است:

- تشویق بنگاه‌های کوچک و متوسط برای تطبیق با قوانین و مقررات ناظر بر محیط

کسب‌وکار،

- بهبود سیستم‌های تضمین اعتبار و شرکت‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر،

- ارائه پیشنهادات اصلاحی از سوی مجامع قانونگذار در خصوص توسعه ابعاد حمایتی

۱. Bologna Charter، این منشور سیاستی در ژوئن ۲۰۰۰ در شهر بولونیا با هدف افزایش کارایی و رقابت‌مندی بنگاه‌های کوچک و متوسط تدوین شده است.

2. European Charter

3. Enterprise and Industrial Policy

4. Multi-annual Programme for SMEs (MAP)

5. Acquis Communautaire

6. OECD, 2004, p. 32.

سازمان حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط برای پوشش بخش‌های جانبی تولیدات کارخانه‌ای،
- الزامات راهبردی توسعه بخش‌های خدماتی.

در ادامه قوانین و سیاست‌های ناظر بر بنگاه‌های کوچک و متوسط را در قانون برنامه‌های
پنج‌ساله و برنامه راهبردی خاص بنگاه‌های کوچک و متوسط ارائه می‌شود.

قانون برنامه‌های توسعه پنج‌ساله و بنگاه‌های کوچک و متوسط

توجه به بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه از برنامه چهارم پنج‌ساله (۱۹۸۰-۱۹۸۴) آغاز شده است. در برنامه چهارم مفهوم «صنایع کوچک» شکل می‌گیرد و بیان می‌دارد که «مطالعاتی باید در تعریف زیربنایی سه حوزه از صنایع کوچک (صنعت کوچک، کسب‌وکار صنعتی و کسب‌وکار صنایع دستی) در سال اول برنامه صورت بگیرد و ترتیبات قانونی لازم برای جایگزینی تعاریف جدید از صنایع کوچک فراهم گردد». همچنین در این برنامه مقرر شد که به‌منظور توسعه ظرفیت مدیریتی و تکنیکی کسب‌وکارهای صنعتی کوچک باید نواحی صنعتی کوچک سازماندهی شوند. این برنامه همچنین بیان داشت که سرمایه‌گذاری‌های عمومی باید در راستای حمایت از دستیابی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط به صرفه‌های حاصل از مقیاس صورت بگیرد. نکته جالب توجه در این برنامه این است که بنگاه‌های کوچک فقط در حوزه صنعت مورد توجه قرار گرفته‌اند.

در سومین سال از برنامه چهارم (۱۹۸۳) سازمان توسعه صنایع کوچک و متوسط با هدف تقویت ظرفیت‌های تکنولوژیکی و مدیریتی بنگاه‌های کوچک و متوسط تشکیل شد. براساس تعریف این سازمان، بنگاه‌های تولیدی حداکثر با ۱۵۰ نیروی کار در دسته کسب‌وکارهای کوچک و متوسط قرار می‌گرفتند. البته این معیار در سال‌های بعد توسط شورای مصوب هیئت وزیران (در ۱۸ نوامبر ۲۰۰۵)، تغییر کرده و معیار کنونی براساس تعریف اتحادیه اروپا شکل گرفت.

در برنامه پنجم توسعه (۱۹۸۵-۱۹۸۹) با همان دسته‌بندی از صنایع کوچک، مقرر شد که سیاست‌های انگیزشی دولت باید در راستایی باشد که بنگاه‌های کوچک بتوانند تعامل بیشتری را با صنایع متوسط و بزرگ داشته باشند. در این برنامه در بخش مرتبط با سیاست‌های مالی، چهار هدف سیاستی برای افزایش تسهیلات اعتباری بانک هالک^۱ در نظر گرفته شد. سیاست‌های اشتغال نیز بر مبنای توسعه کسب‌وکارهای کوچک و متوسط هدفگذاری شد. مواردی مانند تشویق به افزایش بهره‌وری و مهارت‌های بازاریابی، توسعه سیاست‌های تشویقی ارتباط بین بنگاهی، افزایش مناطق صنعتی کوچک و ایجاد سیستم مهارت‌افزایی بنگاه‌های کوچک و کمک به سازماندهی شدن بنگاه‌ها در

تشکل‌ها برای افزایش تولیدات، بخشی از اصول حمایتی از صنایع کوچک در این برنامه بوده است. در برنامه ششم توسعه (۱۹۹۰-۱۹۹۴)، همه کسب‌وکارهای کوچک اعم از صنعتگری و صنایع مهارتی تحت عنوان «بنگاه‌های کوچک» آمده است و اهداف زیر را برای این بنگاه‌ها برنامه‌ریزی کرده‌اند:

- ارتقای سطح تکنولوژیکی بنگاه‌های کوچک،
  - توجه به حوزه‌های صنعتی که پتانسیل رشد بنگاه‌های کوچک در آنها زیاد است،
  - تشویق ادغام صنایع کوچک با صنایع متوسط و بزرگ،
  - افزایش وام‌های مالی ارزاقیمت،
  - فراهم‌سازی آموزش کارآفرینی در چارچوب پارک‌های فناوری.
- البته در این برنامه هم هنوز یک ابهام در تعریف بنگاه‌های کوچک وجود دارد و مشخص نیست که آیا بنگاه‌های تجاری یا خدماتی نیز مشمول این تعریف قرار می‌گیرند یا خیر.
- هفتمین برنامه پنج‌ساله توسعه ترکیه (۱۹۹۶-۲۰۰۰) بر ظرفیت ایجاد اشتغال در بنگاه‌های کوچک و متوسط و ضعف این بنگاه‌ها در تخصیص منابع مالی برای آموزش و یادگیری تکیه کرده است. همچنین این برنامه کاهش اشتغال در بنگاه‌های بزرگ و افزایش اشتغال در بنگاه‌های کوچک را مطرح و ایجاد ۲۳۰،۰۰۰ شغل در صنایع کوچک را هدفگذاری کرده است. هفتمین برنامه توسعه، یافته‌ها و اهداف زیر را در خود گنجانده است:
- با توسعه بخش‌های دارای ارزش‌افزوده بر پایه تکنولوژی پیشرفته، استخدام کارکنان ماهر افزایش خواهد یافت،
  - پروژه‌های کارآمد با هدف افزایش ظرفیت اشتغال ازسوی بخش‌های دولتی مورد حمایت قرار می‌گیرند. در این راستا، کشاورزی و زراعت، بافندگی فرش و شیلات و مانند اینها مشمول حمایت خواهند شد،
  - بنگاه‌های کوچک و متوسط با مشکلاتی در حوزه‌های مالی، توسعه کیفی تولید، بازاریابی، بهره‌وری و تحقیق روبرو می‌باشند،
  - ایجاد شرکت‌های صادراتی با هدف ایجاد بستر برای استانداردهای کیفیت تولیدات بنگاه‌های کوچک و متوسط مورد حمایت قرار می‌گیرند.
- در برنامه هشتم توسعه (۲۰۰۵-۲۰۱۱) به مسئله کمک‌های دولتی به سرمایه‌گذاری بیشتر توجه شده است و بیان شده است که منابع تخصیص داده شده در برنامه هفتم برای تشویق بنگاه‌های کوچک و متوسط کارآیی لازم را نداشته، بوروکراسی زیادی در اعطای کمک‌ها در سازمان‌ها و نهادهای مرتبط وجود داشته و قوانین به دفعات زیادی تغییر یافته است.

در این برنامه دارندگان مجوز سرمایه‌گذاری از تسهیلات سرمایه‌گذاری چون: «معافیت از حقوق گمرکی و عوارض مالیاتی»، «معافیت از مالیات بر ارزش افزوده»، «تسهیلات سرمایه‌ای» مازاد بر وام‌های بنگاه‌های کوچک و متوسط بهره‌مند خواهند شد. در برنامه هشتم، فصل مربوط به بنگاه‌های کوچک و متوسط، برنامه‌هایی از قبیل افزایش بهره‌وری بنگاه‌های کوچک و متوسط، ابزارها و تسهیلات تأمین مالی با شرایط ویژه برای بنگاه‌های کوچک و متوسط (اعتبارات سپرده تضمینی، سرمایه‌های خطرپذیر و...)، قوانین لازم برای افزایش سطح تکنولوژی و دسترسی به اطلاعات و خدمات مشاوره‌ای و هماهنگی قوانین بنگاه‌های کوچک و متوسط با اتحادیه اروپا هدفگذاری شده‌اند.

از آنجایی که برنامه‌های توسعه در ترکیه از ۵ تا ۸ سال را پوشش می‌دهند، برنامه هشتم تا سال ۲۰۰۷ تمدید شده و برنامه نهم توسعه از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۳ در نظر گرفته شده است. در برنامه نهم یکی از بخش‌های مطرح در زمینه قدرت رقابتی بنگاه‌ها، مسئله بهبود محیط کسب‌وکار است. این بخش بر تسهیل دسترسی به منابع مالی (به‌ویژه برای بنگاه‌های کوچک و متوسط) به وسیله سرمایه‌گذاری خطرپذیر، سرمایه‌هایی برای شروع کسب‌وکار و سیستم تضمین اعتبار^۱ تأکید می‌کند. تسهیل کسب‌وکار و قوانین استخدام نیروی کار نیز در میان اهداف برنامه نهم دیده می‌شود.

رویکرد حاکم بر برنامه‌های حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط در برنامه نهم، یک رویکرد کل‌نگر است. در این برنامه ارتقا و بهبود فضای سرمایه‌گذاری و سازوکارهای حمایتی در کنار یکدیگر مورد توجه قرار گرفته است. مضاف بر اینکه اهمیت مراکز رشد کسب‌وکار^۲ (مراکزی که به اجرای سیاست‌های حمایتی و ارائه خدمات به کسب‌وکارها با هدف تسریع رشد شرکت‌های کارآفرینانه می‌پردازد و متفاوت از پارک‌های فناوری است) به‌عنوان مدل جدید حمایتی مورد تأکید قرار گرفته است. همچنین ترویج و حمایت از کارآفرینی به‌عنوان یک هدف روشن در برنامه نهم دیده می‌شود.

راهبردها و برنامه عملیاتی بنگاه‌های کوچک و متوسط^۳ (۲۰۰۴)

اولین برنامه عملیاتی بنگاه‌های کوچک و متوسط کشور ترکیه در سال ۲۰۰۴ ارائه شد که پس از بازنگری و اصلاحات در دوره ۲۰۰۷-۲۰۰۹ نیز به‌عنوان برنامه کلان عملیاتی مورد اجرا قرار گرفت. برنامه عملیاتی مربوط به سال ۲۰۰۴ دارای ۱۰ راهبرد زیر است:

1. Credit Guarantee Systems
2. Business Incubators
3. SME Strategy and Action Plan (KSEP)

راهبرد اول: آموزش و تعلیم کارآفرینی؛ شامل برنامه‌های یادگیری و تربیت کارآفرین، خدمات مشاوره‌ای به بنگاه‌های کوچک و متوسط و زیرساخت‌های فناوری اطلاعات برای آموزش از راه دور،

راهبرد دوم: توسعه سریع و ارزان فرآیند شروع کسب‌وکار؛ کاهش روندهای اجرایی و اداری شروع کسب‌وکار و تعامل با یک سازمان متمرکز،

راهبرد سوم: تصویب قوانین و مقررات کارآمد؛ شامل ساده‌سازی قوانین مرتبط با کسب‌وکار، توسعه بانک اطلاعات آماری بنگاه‌های کوچک و متوسط برای تسهیل روند تصمیم‌گیری؛ افزایش امنیت کسب‌وکار، ارتقای قانون تجارت ترکیه (تسهیل فرآیندهای تسویه و نقدشوندگی)،

راهبرد چهارم: تعلیم برای کارگیری پرسنل صلاحیت‌دار؛ از طریق توسعه مراکز نیروی انسانی شایسته (تأسیس نهادهای ملی استانداردهای حرفه‌ای، سیستم گواهینامه‌های حرفه‌ای و شغلی)،

راهبرد پنجم: گسترش دسترسی آنلاین و توسعه مبادلات اینترنتی،

راهبرد ششم: گشایش بازارهای جدید؛ شامل توسعه سیاست‌های افزایش قدرت رقابت در بازارهای بین‌المللی، فعال‌سازی شرکت‌های تجارت خارجی در بخش‌های مختلف و حمایت از نام‌های تجاری ملی و منطقه‌ای،

راهبرد هفتم: بهبود سیستم‌های مالی و مالیاتی؛ از طریق افزایش نقش حمایتی مالیات از بنگاه‌های کوچک و متوسط به‌ویژه در مراحل شروع و رشد کسب‌وکار و توسعه ابزارها و نهادهای مالی،

راهبرد هشتم: توسعه ظرفیت‌های تکنولوژیکی و نوآوری بنگاه‌های کوچک و متوسط؛ حمایت از انتقال و انتشار تکنولوژیکی، افزایش سطح دانش و تحقیق بنگاه‌های کوچک و متوسط، ایجاد خوشه‌های محلی و منطقه‌ای،

راهبرد نهم: اطلاع‌رسانی به بنگاه‌های کوچک و متوسط درخصوص انجام اقدامات لازم از طریق اینترنت و توسعه برنامه‌های حمایتی؛ شامل حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط برای منتفع شدن از اقداماتی چون عضویت در سازمان حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط و خدمات اطلاع‌رسانی، توسعه خدمات غیرمالی و تسهیل دسترسی بنگاه‌ها به این خدمات،

راهبرد دهم: معرفی مؤثر بنگاه‌های کوچک و متوسط در محافل ملی و بین‌المللی.

همان‌طور که دیده می‌شود این برنامه‌های استراتژیک هماهنگی مطلوبی را با برنامه‌های توسعه دارند و تقریباً همه جوانب سیاستگذاری در حوزه کسب‌وکار را در نظر گرفته‌اند. البته این برنامه استراتژیک ضعف‌هایی چون عدم پرداختن به مسئله انتقال مالکیت بنگاه‌ها و مسائل مرتبط با انحلال یک کسب‌وکار را نیز دارد.

راهبردها و برنامه عملیاتی بنگاه‌های کوچک و متوسط (۲۰۰۷-۲۰۰۹)

با هدف الحاق ترکیه به اتحادیه اروپا ذیل سیاست‌های صنعتی و کسب‌وکار مقرر شد که این کشور برنامه‌های خود را در راستای تسهیل محیط کسب‌وکار گسترش دهد. براساس سیاست‌های مذکور مسائلی چون تعاریف مشترک از بنگاه‌های کوچک و متوسط، اتخاذ ترتیبات جدید در راستای کاهش بوروکراسی و تسهیل محیط کسب‌وکار و... مورد توجه قرار گرفت. بدین ترتیب در راستای ادامه برنامه‌های عملیاتی و استراتژیک بنگاه‌های کوچک و متوسط، حوزه‌ها و برنامه‌های استراتژیک زیر در این سند راهبردی و برنامه عملیاتی مورد توجه قرار گرفته‌اند:

حوزه راهبردی ۱ - توسعه کارآفرینی و ارتقای مهارت‌های کارآفرینان،

حوزه راهبردی ۲ - توسعه بنگاه؛ توسعه وظایف مدیریتی و مهارت‌های مربوطه، افزایش کیفیت تولیدات، استفاده بیشتر از فناوری اطلاعات و ارائه خدمات مشاوره‌ای،

حوزه راهبردی ۳ - پیوستن بنگاه‌های کوچک و متوسط به بازارهای بین‌المللی و افزایش ظرفیت‌های صادراتی آنان،

حوزه راهبردی ۴ - بهبود محیط کسب‌وکار؛ از طریق نهادهای قانونگذاری و تسهیل دسترسی به منابع مالی و افزایش هماهنگی بین سازمان‌های مسئول،

حوزه راهبردی ۵ - توسعه توان تکنولوژی و نوآوری بنگاه‌های کوچک و متوسط؛ از طریق هدایت بنگاه‌های کوچک و متوسط به تحقیق و توسعه و نوآوری، افزایش امکان دسترسی به حمایت‌های تکنولوژیکی و ایجاد بستر همکاری علمی و فناوری بنگاه‌ها و دانشگاه‌ها،

راهبردها و برنامه عملیاتی بنگاه‌های کوچک و متوسط (۲۰۱۱-۲۰۱۳)

هدف این بسته راهبردی و عملیاتی در حوزه بنگاه‌های کوچک برای دوره (۲۰۱۱-۲۰۱۳) بدین شرح است: «تأمین نیازهای کسب‌وکارهای کوچک، افزایش سطح تولید - سرمایه‌گذاری و ارزش‌افزوده؛ تشویق رشد از طریق حمایت‌ها و خدمات با کیفیت بالا».

اجرای ۸۳ برنامه و پروژه در ۵ بخش راهبردی (که در بخش‌های قبل اشاره شد) با مشارکت

سازمان حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط در دوره ۲۰۱۱-۲۰۱۳ صورت خواهد پذیرفت.

سازمان‌های قانونی مرتبط با بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه

در کشور ترکیه سازمان‌های عمومی و دولتی متعددی در ارتباط با بنگاه‌های کوچک و متوسط به سیاستگذاری و اجرای برنامه می‌پردازند که می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:^۱

- **معاونت سازمان برنامه‌ریزی دولتی:**^۲ که به برنامه‌ریزی بلندمدت هماهنگ با برنامه‌های سالیانه درخصوص بنگاه‌های کوچک و متوسط می‌پردازد. این نهاد وظیفه هماهنگی بین نهادهای عمومی و خصوصی را به‌منظور سیاستگذاری و برنامه‌ریزی هرچه بهتر درخصوص بنگاه‌های اقتصادی را برعهده دارد.

- **سازمان صنایع و تجارت:** که مسئولیت اولیه را در تعریف سیاست‌های بنگاه‌های کوچک و متوسط و ابلاغ آنها به سازمان ذیربط یعنی سازمان حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط دارد،

- **سازمان حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط:** که با هدف حمایت از رشد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه تشکیل شده است و دارای وظایفی به شرح زیر می‌باشد:

- توسعه مهارت‌های فناوری بنگاه‌های کوچک و متوسط،
- ارتقای آموزش‌ها و سطح آگاهی بنگاه‌های کوچک و متوسط،
- فراهم نمودن مکانیسم‌های مناسب منابع مالی،
- ارتقای زیرساخت‌های مدیریتی،

عملکرد این سازمان در بخش تأمین مالی و تعداد مشاغل ایجاد شده در طول سال‌های ۲۰۰۳-۲۰۰۹ در نمودار ۶ ارائه شده است. سازمان حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط دارای دو بخش مهم مراکز توسعه بنگاه‌ها^۳ و مراکز توسعه فناوری^۴ می‌باشد که به ارائه کمک‌های مدیریتی و فنی به بنگاه‌ها در غالب ارائه مشاوره و تعامل با مراکز می‌پردازند.

- **معاونت خزانه‌داری:** که مسئولیت توزیع سرمایه‌های حمایتی دولتی از بنگاه‌های کوچک و متوسط را برعهده دارد.

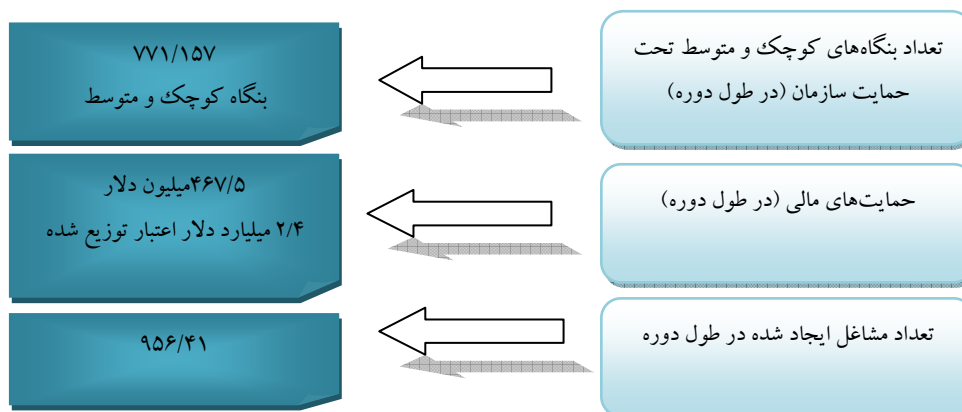
1. OECD, 2004, p. 35.

2. Under Secretariat of State Planning Organization (SPO)

3. Enterprise Development Centers (IGEM)

4. Technology Development Centers (TEKMER)

نمودار ۶. حمایت‌های سازمان حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط در طول سال‌های (۲۰۰۳-۲۰۰۹)

- سازمان‌های بازرگانی: همچون اتاق‌های بازرگانی، صنعت و تجارت دریایی و مبادلات کالایی ترکیه^۱ که نقش مهمی را در اجرای سیاست‌ها برعهده دارند.
- نهادهای حمایتی مالی از بنگاه‌های کوچک و متوسط: که عبارتند از: بانک هالک، اتحادیه همکاری‌های اعتباری بین بازرگانی و صنعت ترکیه^۲ و صندوق تضمین اعتبار^۳.

سیاست‌های خاص حمایتی از بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه

کمک‌های مالی دولت

اعطای کمک مالی به بنگاه‌های کوچک و متوسط بر این مبناست که بازارهای سرمایه توانایی تأمین مالی بنگاه‌های کوچک را بدون کمک دولت ندارند. بانک‌ها نیز عموماً تمایل دارند به دولت و بنگاه‌های اقتصادی بزرگ وام دهند. مراکز دولتی ترکیه برآورد کرده‌اند که کمتر از ۵ درصد وجوه قابل واگذاری می‌تواند در اختیار بنگاه‌های کوچک و متوسط قرار گیرد. برای جبران این کمبود، خزانه‌داری ترکیه منابعی را جهت اعطای وام، در اختیار بانک‌های دولتی مانند بانک هالک و بانک توسعه صنعت و... قرار می‌دهد.

دولت همچنین کم‌هایی را در قالب یارانه‌های قابل بازگشت (عمدتاً در حوزه ارتقای فناوری) مستقیماً در اختیار بنگاه‌های کوچک و متوسط که تحت مدیریت مراکز سازمان حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط هستند، قرار می‌دهد.

یکی از برنامه‌های حمایت مالی از بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه برنامه اعطای وام به

1. Maritime Trade and Commodity Exchanges of Turkey (TOBB)

2. Union of Credit and Guarantee Cooperatives for Tradesmen and Artisans of Turkey

3. KGF

تولیدات بهره‌ور در صنایع کوچک و متوسط با هدف توسعه مشاغل موجود و ایجاد بنگاه‌های جدید است. اجرای این پروژه از سال ۲۰۱۰ آغاز شده است و با گشایش دوخط اعتباری در دو بانک اولویت خود را در مناطق شرق و شمال ترکیه قرار داده است.

کمک‌های اشتغال و به‌کارگیری نیروی کار

برنامه‌های حمایتی اشتغال ازسوی سازمان توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط از طریق ۲۳ مرکز توسعه بنگاه‌ها^۱ و ۱۱ مرکز توسعه فناوری^۲ صورت می‌گیرد. این مراکز به ارائه بسته‌ای از حمایت‌ها و مشاوره‌های فنی و مدیریت کسب‌وکار به بنگاه‌ها می‌پردازند. حمایت‌ها در قالب ارائه پرسنل ماهر و کارشناس به بنگاه‌هاست.

از آنجایی که حمایت شغلی یکی از جنبه‌های پیچیده سیستم حمایتی و یارانه‌ای است، مشخص کردن اینکه بنگاه‌ها از چه ساختار حمایتی منتفع می‌شوند، کار مشکلی است، اما این واقعیت که بیش از نیمی از نیروی کار حمایت شده توسط این مراکز، پس از اتمام حمایت‌ها در همان سازمان ادامه کار داده‌اند، نشان از موفقیت نسبی این فعالیت دارد.

برنامه حمایتی از کسب‌وکارهای جدید

سازمان توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط همچنین در حوزه حمایت از کارآفرینان در فرآیند راه‌اندازی بنگاه جدید نیز دارای برنامه هستند. اهداف کلی این برنامه‌ها آگاهی دادن به صاحبان کسب‌وکار درخصوص محیط کسب‌وکار، تدارک برنامه‌های مختص بخش‌های مختلف اقتصادی و کمک به طرح‌های کسب‌وکار و رویکردهای استراتژیک به رشد کسب‌وکار است.

مراکز توسعه بنگاه‌ها و مراکز توسعه فناوری که مسئول اجرای این برنامه‌ها هستند، علاوه‌بر این، به تأمین مشوق‌های مالی برای فعالیت‌ها و راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه نیز می‌پردازند. این مشوق‌ها می‌تواند تا سقف ۱۰ هزار یورو به سرمایه‌گذاری ثابت و شروع عملیاتی کسب‌وکار اختصاص داده شود. حمایت‌های گسترده‌تر در حوزه راه‌اندازی فعالیت‌های تکنولوژی می‌باشد که تا ۸۵ درصد (تا ۷۰ هزار یورو) هزینه‌های تولید در حوزه‌های مواد، تجهیزات و نمونه تولیدات آزمایشی^۳ را شامل می‌شود. در صورت موفقیت تولیدات جدید، این سازمان ۳۰ هزار یورو حمایت مازاد را برای نیازهای سخت‌افزاری آن تولید اختصاص می‌دهد.

---

1. IGEM
2. TEKMER
3. Prototype Products

حوزه حمایتی دیگر این سازمان، حمایت از کارآفرینی در مرکز کارآفرینی سازمان حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط است. این مرکز اطلاعاتی درخصوص کارآفرینی و فرصت‌های بالقوه مناسب را براساس تحقیقات بازار در اختیار افراد قرار می‌دهد.

برنامه‌های آموزشی کسب‌وکارها

سازمان توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه حمایت‌هایی را نیز در حوزه توانمندسازی آموزشی برای کسب‌وکارهای جدید و موجود انجام می‌دهد. هدف از این حمایت‌های دانشی، افزایش قدرت رقابت بین‌المللی بنگاه‌ها و تربیت پرسنل ماهر و شایسته برای فراهم آوردن بسترسازی استفاده از فناوری‌های مدرن در فرآیندهای تولیدی است. این سازمان ۸۰ درصد هزینه‌های آموزشی دوره‌ها را حمایت مالی می‌کند. این دوره‌ها با همکاری سازمان ملی آموزش ترکیه صورت می‌گیرد.

مراکز یکپارچه‌سازی رویه‌ها

یکی دیگر از سرفصل‌های حمایتی از کسب‌وکارها مراکز با عنوان پنجره واحد^۱ است. هدف این مراکز کاهش رویه‌های بوروکراسی اداری و تجمیع و یکپارچه‌سازی اخذ مجوزها و موافقتنامه‌ها می‌باشد که به صورت نظام‌مند اطلاعات و آگاهی‌های لازم را در جهت راه‌اندازی کسب‌وکار جدید به کارآفرینان و صاحبان کسب‌وکار می‌دهند. این مراکز در کشورهای دیگر نیز در حوزه‌های مختلف سازمان‌های دولتی تشکیل شده‌اند.

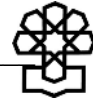
موانع و چالش‌های بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه

در دهه‌های اخیر بسیاری از ساختارهای تولیدی و تجاری بنگاه‌ها به موازات رقابتی شدن اقتصاد جهانی تغییر کرده است و این مسئله موجب شده که شرکت‌های کوچک و متوسط در محیط جدید تجاری و تولیدی با مسائل و مشکلات جدی مواجه شوند. بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه نیز از این قاعده مستثنا نبوده‌اند در این زمینه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:^۲

- نبود گرایش به بازار در میان مدیران بنگاه‌های کوچک و متوسط. مدیران و صاحبان این بنگاه‌ها انگیزه زیادی برای ورود به بازار و رقابت اقتصادی خصوصاً با بنگاه‌های خارجی ندارند که این مسئله خود را در سهم بسیار پایین بنگاه‌های کوچک و متوسط در صادرات نشان داده است.

1. One-stop

2. Recai and Remzi, 2002, p. 32.

- فقدان تخصص‌گرایی در میان بنگاه‌ها. بسیاری از بنگاه‌های کوچک و متوسط در یک ساختار خانوادگی تشکیل می‌شوند که عمدتاً از تخصص و مهارت لازم برخوردار نیستند.
- نبود نگاه‌های بلندمدت در مواجهه با امور تجاری و کسب‌وکار. چنین مسائلی آینده بنگاه‌ها را در راستای گسترش کسب‌وکار با مخاطرات زیادی مواجه می‌سازد.
- عدم درک کافی و درست از اهمیت و جایگاه مسائل نوظهور در عرصه اقتصاد و تجارت. بسیاری از بنگاه‌های کوچک و متوسط درک درستی از مسائلی چون جهانی شدن، سرمایه‌گذاری خارجی و... ندارند که این مسئله موجب بهره‌مند نشدن از مزیت‌ها و فرصت‌های پیشرفت شده است.

- ضعف‌ها و موانع تکنولوژیکی.

- اتکای شدید به یارانه‌های دولتی و کمک‌های آنها در حل مشکلات بنگاه‌ها.

یکی از مشخصه‌های بنگاه اقتصادی کارآ و موفق سطح فعالیت‌های نوآورانه^۱ است. بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه نسبت به بنگاه‌های اعضای اتحادیه اروپا از نوآوری کمتری برخوردار هستند که این موضوع با نبود رفتارهای کارآفرینی و ضعف سیستم نوآوری ترکیه مرتبط است. بین سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۴ فقط ۳۱ درصد از بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه به‌عنوان بنگاه‌های نوآور شناخته شده‌اند که این میزان برای کشورهای اتحادیه اروپا به میزان ۴۲ درصد و برای اعضای جدید اتحادیه ۳۴ درصد است.

در مقایسه با کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^۲، سهم بنگاه‌های کوچک و متوسط ترکیه در سرمایه‌گذاری، نوآوری و صادرات پایین است. برای مثال، سهم بنگاه‌های کوچک و متوسط ترکیه در کل صادرات نزدیک ۹ درصد می‌باشد که این سهم در کشورهای ۱۹گانه اتحادیه اروپا ۱۶ درصد، در لهستان ۳۰ درصد، در کره جنوبی ۲۰ درصد و در هند ۴۰ درصد است. این عملکرد پایین بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه مرتبط با فضای کلی اقتصاد این کشور است که می‌توان به تورم بالا، نرخ‌های بهره بالا و عدم تعادل بخش‌های عمومی در ابتدای دهه اخیر اشاره کرد. مشکل بزرگ دیگر در اقتصاد این کشور بزرگ بودن اقتصاد زیرزمینی است (نرخ ۳۰ درصد در بین سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۰۳) که تأثیر منفی زیادی را بر بنگاه‌های کوچک می‌گذارد، ازسوی دیگر نبود ساختار یکپارچه‌سازی مالیاتی برای پرهیز از مالیات مضاعف موجب شده است که فعالیت در بنگاه‌های رسمی کاهش و اقتصاد غیررسمی گسترش یابد.^۳

1. Innovative Activities

2. OECD.

3. Recai and Remzi, 2002, p.32.

جمع‌بندی

بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد ترکیه از نظر سهم در تعداد بنگاه‌ها و اشتغال نقش مهمی دارند. بنگاه‌های کوچک در ترکیه بیشتر به بازارهای داخلی تکیه دارند و صادرات محور نیستند و تمایل کمتری به ورود به بازارهای جدید و رقابتی دارند. از مشخصه‌های دیگر بنگاه‌های کوچک و متوسط در ترکیه این است که متوسط اندازه بنگاه‌های کوچک و متوسط، بسیار کوچک است و عمدتاً در بخش‌های تجارت و معاملات و خدمات فعالیت دارند.

در سال‌های اخیر کشور ترکیه با اتخاذ سیاست‌های حمایتی ویژه در ابعاد توسعه کارآفرینی، توسعه سریع و ارزان فرآیند شروع کسب‌وکار، تصویب قوانین و مقررات کارآمد، توسعه ظرفیت‌های تکنولوژیکی و نوآوری بنگاه‌های کوچک و متوسط و افزایش سطح سرمایه‌گذاری که در توسط سازمان حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط و سایر مراکز حمایتی اجرا می‌شود، جهشی در توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط را آغاز کرده است.

ارائه پیشنهادهای سیاستی برای حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط ایران

بر اساس تجارب ترکیه در بنگاه‌های کوچک و متوسط می‌توان پیشنهادهای سیاستی توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط در ایران را در حوزه‌های قانونگذاری و سیاستگذاری در طبقه‌بندی زیر بیان کرد:

۱. توجه به بنگاه‌های کوچک و متوسط در برنامه‌ریزی اقتصادی

نگاهی به برنامه‌های توسعه پنج‌ساله ترکیه و برنامه‌های راهبردی خاص بنگاه‌های کوچک و متوسط در این کشور نشان می‌دهد که توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط در این کشور در ابعاد برنامه‌ریزی و قانونگذاری، مورد توجه بوده است و بستر قانونی لازم برای افزایش نقش بنگاه‌های کوچک و متوسط فراهم شده است. توسعه ظرفیت‌های قانونی و دادن جایگاه برنامه‌ای به توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط در هر کشوری می‌تواند زمینه‌های توسعه این بنگاه‌ها را فراهم کند. از این رو به نظر می‌رسد با توجه به شرایط اقتصاد ایران مبنی بر عدم توجه کافی به توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط در برنامه‌های توسعه و برنامه‌های سازمانی مشخص، پیشنهاد می‌شود این مسئله مورد توجه بیشتری قرار گیرد به طوری که بستر قانونی در حوزه‌های مختلف تأمین مالی، فناوری و آموزشی برای توسعه این دسته از کسب‌وکارها فراهم شود.

در همین راستا تدوین برنامه‌های راهبردی و عملیاتی مختص بنگاه‌های کوچک و متوسط براساس ظرفیت‌های ملی و منطقه‌ای می‌تواند الزامات توسعه این بنگاه‌ها را فراهم نماید.

۲. راه‌اندازی مراکز ویژه حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط

تأسیس مراکز حمایتی مختلف در حوزه‌های مالی، آموزشی و توسعه فناوری یکی از سیاست‌های نسبتاً موفق ترکیه در زمینه توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط بوده است. به طوری که ۲۳ مرکز توسعه بنگاه کوچک و متوسط، ۱۱ مرکز توسعه فناوری و سایر مراکز آموزشی توسط سازمان توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط، تأسیس شده است. این مراکز به‌ویژه در کشورهایی که در حوزه توسعه بنگاه‌های کوچک نوپا هستند، تأثیر بسزایی در روند توسعه این بنگاه‌ها خواهند داشت. براین اساس، در کشور ما نیز با توجه به نیاز جدی بنگاه‌های کوچک به حمایت‌های دولتی در ابعاد مختلف، توصیه می‌شود مسئله مراکز حمایتی با جدیت بیشتری پیگیری شود. لازم به‌ذکر است که سیاست‌های حمایتی ذیل این مراکز نباید با نگاه صرفاً کوتاه‌مدت و ضربتی طراحی شوند، بلکه این مهم نیازمند برنامه‌ها و سیاست‌های مستمر است، البته حمایت‌ها نباید به صورتی باشد که وابستگی شدید به این برنامه‌ها پدید آید، بلکه اصل خوداتکایی و نوآوری بنگاه‌ها باید لحاظ شود.

پیشنهاد می‌شود این مراکز حمایتی در سرفصل‌های زیر مورد بررسی قرار گیرند:

- دسترسی به منابع مالی،

- توسعه نهادهای مالی واسطه‌ای با مشارکت بخش خصوصی و تخصصی کردن این نهادها

برای اعطای وام به بنگاه‌های کوچک و متوسط،

- ایجاد بستر قانونی لازم برای ورود و توسعه صندوق‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر،

- ایجاد بورس و بازار سرمایه مختص صنایع و کسب‌وکارهای کوچک و متوسط براساس

تجارب کشورهای موفق،

- مراکز ویژه حمایت‌های فناوری، تحقیق و توسعه و نوآوری.

یکی از حوزه‌های اساسی سیاست‌های بنگاه‌های کوچک و متوسط، گسترش ظرفیت تکنولوژی

به‌ویژه در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) این بنگاه‌هاست. تسهیل دسترسی این بنگاه‌ها

به فناوری‌های مذکور می‌تواند مزیت‌هایی زیادی چون: فراهم کردن مواد اولیه و سرمایه به نحو

کارا، کاهش شدید هزینه‌ها، دسترسی سریع و آسان به اطلاعات و رفع نیازهای اداری، اطلاع‌رسانی

درخصوص تولیدات و خدمات در فضای مجازی و ورود به بازارهای جدید، کنترل فرآیندهای

تولیدی و مدیریت دارایی‌ها و موجودی‌ها را گسترش دهد.

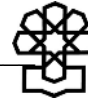
۳. بهبود شرایط محیطی مرتبط با فعالیت بنگاه‌های کوچک و متوسط

شروع یک کسب‌وکار از فراهم نمودن مقدمات تا فروش محصولات دارای هزینه‌هایی است که با انجام مبادلات و قراردادهای رسمی و غیررسمی شکل می‌گیرد. این هزینه‌ها شامل وقت صرف شده و هر نوع هزینه عقد قرارداد است. هزینه‌های مبادله ریشه در نهادهای اقتصادی (اعم از قوانین و مقررات و نظام اداری و اجرایی کشور) دارند. تلاش نهادهای دولتی کشور در جهت کاهش هزینه‌های مبادله می‌تواند گام مؤثری در بهبود محیط کسب‌وکار و رشد کسب‌وکارهای کوچک باشد. تلاش نهادهای قانونگذاری می‌تواند در عرصه‌هایی نظیر کاهش هزینه‌های کسب مجوزها و انجام مراحل قانونی، افزایش ظرفیت دولت الکترونیکی و کاهش هزینه‌های دسترسی به اطلاعات لازم صورت گیرد.

۴. مراکز حمایت از صادرات و افزایش رقابت‌پذیری بنگاه‌های کوچک و متوسط

کشورهای موفق در توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط، توانسته‌اند با استفاده از ظرفیت‌های قانونی و سیاست‌های حمایتی، سهم این بنگاه‌ها را در صادرات کشور بالا ببرند. در این راستا پیشنهادها زیر ارائه می‌گردد:

- اتخاذ سیاست‌هایی برای افزایش مبادلات و همکاری‌ها بین بنگاه‌های کوچک و بزرگ،
- ارائه اطلاعات لازم درخصوص عرضه و تقاضای بازارهای خارجی و فرصت‌های مناسب صادراتی به بنگاه‌های کوچک و متوسط،
- تسهیل قوانین و روندهای اداری صادرات در عین توجه به استانداردهای کیفیت تولیدات،
- نگاه ویژه به فناوری‌های نوین در کسب‌وکار و تسهیل دسترسی صاحبان کسب‌وکارها به این خدمات،
- تصویب قوانین لازم برای توسعه مراکزی که مسئولیت ارتقای سطح تکنولوژیکی و استفاده از روش‌های تولید دانش‌بنیان در بنگاه‌های کوچک و متوسط را برعهده دارند، می‌تواند مسیر توسعه کسب‌وکارهای مولد و نقش‌آفرین را هموار سازد.

۱. سیاست‌های موفق توسعه صنایع کوچک در ۲۰ کشور صنعتی، سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران، کارآفرینان بصیر، ۱۳۸۳.
۲. چگونگی رقابتی کردن بنگاه‌های کوچک و متوسط در راستای توسعه صادرات، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، آبان‌ماه ۱۳۸۷.
۳. گزارش کشوری، ترکیه، وزارت بازرگانی، سازمان توسعه تجارت ایران، تیرماه ۱۳۸۸.
4. Ayyagari, Beck And Demirgüç-Kunt, 2005, "Small And Medium Enterprises Across The Globe", World Bank, March 2005
5. Benzing, Manb, Kara, "Entrepreneurs In Turkey: A Factor Analysis Of Motivations, Success Factors, And Problems", Journal Of Small Business Management 47(1), 2009.
6. Briciu, Groza, "International Financial Reporting Standard (Ifrs) Will Support Managemnet Accounting System For Small And Medium Entreprise (Sme)?" , Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, 11(1), 2009.
7. World Bank, "Doing Business", 2010, Available at "http://www.doingbusiness.org"
8. European Commission, "The New SME Definition User Guide And Model Decleration, "Enterprise And Industry Publication, 2003, Available At Ec.Europa.Eu/Enterprise/Enterprise_Policy/ Sme_Definition/Sme_User_Guide.Pdf].
9. European Commission, "Small Business Act", 2008.
10. Glenda Napier, Sylvia Schwaag Serger, Emily Wise Hansson, Strengthening Innovation And Technology Policies For SME Development In Turkey", International Organisation For Knowledge Economy And Enterprise Development (IKED), 2004.
11. European Comission, "SBA Facr Sheet, Turkey", 2009.
12. Gruber.W, " SME Support Structures And The EU Turkish Business Centres", The Union Chambers And Commodity Exchanges Of Turkey, April, 2010.
13. Karayel, Mete , Münire, "Entrepreneurship In Transition Economies : A Literature Review Of The Central And Eastern European Countries (Ceecs) ", Afyon Kocatepe University, TURKEY Keskin, 2006.
14. Keskin And Senturk, " The Importance Of Small And Medium-Sized Enterprises (Smes) In Economies: Swot Analyses Of The Sme Sector In Turkey And Albania" Niğde Üniversitesi İi Dergisi, Cilt:3, Sayı:1, S.116-132, 2010.
15. Kosgeb, "Sme's In Turkey And Vision And Supports Of Kosgeb", 2008.
16. Linder. A "Sme Statistics: Toward More Systematic Statistical Measurment", OECD, 2004.
17. Metin, Şatir, "Turkey, Smes & Kosgeb", Small And Medium Enterprise Development Organization(Kosgeb), 2008.
18. Muftuoglu, T. "Sme Support Policies In Turkey After 1990", French Development Agency (Afd), 2009.
19. North, Smallbone, Vickers, " Public Sector Support For Innovating Smes", Small Business, 16: 303–317, 2001.
20. Oecd, " Small And Medium-Sized Enterprises In Turkey", Oecd Publications, 75775 Paris Cedex 16, France, 2004.
21. Özkanlı, Benek And Akdeve, " Export Barriers Of Small Firms In Turkey", Problems And Perspectives In Management / Volume 4, Issue 3, 2006.
22. Recai And Remzi, " Management'S Cincerns About The Issues Faced By Turkish Smes", International Jornal Of Entrepreneurial Behaviour, Research, Vol.8 No.6, 2002.
23. Ruis, Tsamis, "Cyclicality Of SME Finance", European Communities, 2009.
24. SCHUMACHER, Ernst Friedrich Small Is Beautiful: Economics As If People

- Mattered, Harper & Row Publishers, London, 1973.
25. Selcuk Kendirli, (2010),” Globalization Of Financial Markets And Reflection To Turkish Small And Medium Size Enterprises (SME)), Journal Of Finance And Accountancy, Vol. 3, 2010.
  26. Tamer Cetin, “The Political Economy Of Regulation In Turkey”, Yildiz 34349 Besiktas Istanbul, Turkey, 2011
  27. Tunc Bozbura, “Knowledge Management Practices In Turkish Smes”, Vol. 20, No. 2, 2007.
  28. Turkish Statistical Institute (TUIK), “Household Labor Force Statistics”, August 2006- 2009- 2010.
  29. Turkish Statistical Institute (TUIK), “Turkish Statistical Yearbook”, Ankara, N.3522, 2011.
  30. World Bank, "Small And Medium Enterprises Across The Globe; Anew Database", 2003, World Bank Policy Research Working.
  31. European Commision Recommendation 2003/36/EC, Conernixy The Definition of Micro, Small, and Medium – Sized Enterprises (Notified Document Numberc (2003) 1422), Official Yournal of EUL 124, May, 2003.
  32. www.stb.gov.tr
  33. www.dpt.gov.tr/ing
  34. <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme>
  35. www.turkeystat.gov.tr
  36. www.hazine.gov.tr
  37. www.Encyclopedia.com
  38. <http://www.kosgeb.gov.tr>
  39. <http://www.tobb.org.tr>
  40. <http://www.oecd.org.dataoecd/5>
  41. <http://www.die.org.tr>
  42. <http://www.uel.ac.uk/innovation>
  43. <http://evds.tcmb.gov.tr/yeni/cbt-uk.html>

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۱۳۲

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: جایگاه و نقش بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد ترکیه

نام دفتر: گروه مطالعات محیط کسب‌وکار

تهیه و تدوین: موسی شهبازی غیاثی

ناظر علمی: سیدامیر سیاح

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: حجت دهقان بنادکوکي

واژه‌های کلیدی:

۱. بنگاه‌های کوچک و متوسط

۲. ترکیه

۳. سیاست‌های حمایتی

۴. راهبردهای توسعه

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۱۰/۵